

TECHNICKÁ UNIVERZITA V LIBERCI
Fakulta přírodovědně-humanitní
a pedagogická

SOCIÁLNÍ SÍTĚ A VOLNÝ ČAS ŽÁKŮ

Bakalářská práce

Studijní program: B7505 – Vychovatelství
Studijní obor: 7505R004 – Pedagogika volného času
Autor práce: **Kateřina Rosíková**
Vedoucí práce: Mgr. Magdaléna Marešová

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Kateřina Rosíková**
Osobní číslo: **P11000347**
Studijní program: **B7505 Vychovatelství**
Studijní obor: **Pedagogika volného času**
Název tématu: **Sociální sítě a volný čas žáků**
Zadávací katedra: **Katedra pedagogiky a psychologie**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Cíl:

Popsat vzorce užívání sociální sítě Facebook ve volném čase dětí staršího školního věku.

Požadavky:

Seznámit se s dostupnými výzkumnými nálezy ve vztahu k tématu (o stavu mediální gramotnosti obyvatelstva do 15 let, se sociodemografickými charakteristikami uživatelů Facebooku v ČR, s užíváním Facebooku dětmi staršího školního věku).

Provést vlastní kvalitativní empirické šetření.

Metody:

Provést hloubkové rozhovory se 3 žáky staršího školního věku (v ZŠ Josefův Důl).

Popsat vzorce užívání sociální sítě Facebook v této věkové skupině.

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy:

Forma zpracování bakalářské práce: tištěná

Seznam odborné literatury:

BUREŠ, Lubomír. Internetové sociální sítě, pohled na jejich využívání především žáky ZŠ a s tím spojená případná rizika : diplomová práce. Brno : Masarykova univerzita, Fakulta pedagogická, Katedra technické a informační výchovy, 2010, 69 l. Vedoucí diplomové práce Ing. Martin Dosedla. [online]. Dostupné z [www: is.muni.cz/th/173737/pedf_m/Diplomova_prace.doc](http://www.is.muni.cz/th/173737/pedf_m/Diplomova_prace.doc)
KREJČÍ, Veronika ; KOPECKÝ, Kamil. E-bezpečí [online]. Kyberšikana u českých dětí - závěry z výzkumného šetření projektu E-Bezpečí a Centra PRVOK 2009. Dostupné z WWW:

<http://cms.e-bezpeci.cz/content/view/247/22/lang,czech/>.

LANGMEIER, J., KREJČÍŘOVÁ, D. Vývojová psychologie. Praha: Grada, 2011. ISBN 978-80-247-1284-0.

LEŠKOVÁ, Z. Diskurz sociální sítě se zaměřením na virtuální komunitu Facebook: rigorózní práce. Praha: Univerzita Karlova, 2011. [online]. Dostupné z <https://is.cuni.cz/webapps/zzp/detail/103648/>.

Stav mediální gramotnosti v ČR. Fáze II. Výzkum úrovně mediální gramotnosti obyvatelstva do 15 let. Praha: CEMES, 2011.

ŠVAŘÍČEK, R., ŠEĐOVÁ, K. a kol. Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-313-0.

Vedoucí bakalářské práce:

Mgr. Magdaléna Marešová

Katedra pedagogiky a psychologie

Datum zadání bakalářské práce:

25. června 2014

Termín odevzdání bakalářské práce:

15. prosince 2014

doc. RNDr. Miroslav Brzezina, CSc.
děkan

L.S.

doc. PhDr. Tomáš Kasper, Ph.D.
vedoucí katedry

V Liberci dne 7. června 2014

Prohlášení

Byla jsem seznámena s tím, že na mou bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, zejména § 60 – školní dílo.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci (TUL) nezasahuje do mých autorských práv užitím mé bakalářské práce pro vnitřní potřebu TUL.

Užiji-li bakalářskou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědoma povinnosti informovat o této skutečnosti TUL; v tomto případě má TUL právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím mé bakalářské práce a konzultantem.

Současně čestně prohlašuji, že tištěná verze práce se shoduje s elektronickou verzí, vloženou do IS STAG.

Datum: 18. 12. 2014

Podpis: Kateřina Rožková

PODĚKOVÁNÍ

Ráda bych touto cestou vyjádřila poděkování Mgr. Magdaléně Marešové, za její cenné rady, trpělivost a ochotu při vedení mé bakalářské práce. Velké poděkování náleží celé mé rodině za podporu, trpělivost a povzbuzování po dobu mého studia.

Anotace

Předpokládaná bakalářská práce se zabývá tématem sociálních sítí a volného času žáků. Cílem mé práce je zjistit, jak se žáci II. Stupně ZŠ chovají ve svém volném čase v prostředí internetu a sociálních sítí, mimo jiné s ohledem na jejich bezpečnost.

V teoretické části definuji a charakterizuji pojmy, jako jsou sociální sítě, volný čas dětí a mládeže, typické rysy pro věkové období žáků staršího školního věku, včetně vyhodnocení, jakým způsobem by se měli žáci chovat na internetu a jakým způsobem by také měli být poučeni.

V empirické části realizuji kvalitativní výzkum. Respondenty budou žáci 2. stupně základní školy v Josefově Dole. Hlavní metodou je hloubkový rozhovor o několika otázkách, které budou respondentům kladeny.

Klíčová slova: Sociální sítě, volný čas, bezpečný internet

Annotation

This bachelor thesis deals with the topic of social networking and free time of students. The goal of my thesis is to carry out a research in which I would like to describe and analyze the behaviour of school children within the internet and social networks environment.

In the theoretical part I define and characterize terms, such as social networking, free time of children and youth, typical features of students in puberty, including evaluation, describing how should students behave on the internet.

In the empirical part I carry out a creative research. Respondents will be students from the second stage of primary school in Josefův Důl. The main method is an in-depth conversation about several questions.

Keywords: social networking, free time, secure internet

ÚVOD	10
1 SOCIÁLNÍ SÍŤ.....	11
1.1 Vymezení pojmu sociální síť	11
1.2 Internet a první virtuální komunity – nové sociální síť.....	11
1.3 Nejpoužívanější sociální síť ve světě a v ČR.....	12
2 VOLNÝ ČAS DĚTÍ A MLÁDEŽE	14
2.1 Vymezení pojmu „volný čas“	14
2.2 Možnosti využití volného času.....	15
2.2.1 Volnočasová zařízení školy.....	15
2.2.2 Mimoškolní zařízení.....	16
3 VÝVOJOVÁ OBDOBÍ DĚTÍ 2. STUPNĚ ZÁKLADNÍCH ŠKOL	16
3.1 Starší školní věk	16
3.2 Vývoj základních schopností a dovedností	17
3.3 Kognitivní vývoj	17
3.4 Emoční vývoj a socializace	17
4 BEZPEČNOST NA INTERNETU	18
4.1 Pravidla internetového provozu - Netiketa.....	18
4.2 Riziková komunikace.....	19
4.2.1 Kybergrooming	19
4.2.2 Kyberšikana.....	20
4.2.3 Kyberstalking	21
4.3 Výhody a nevýhody internetu a sociálních sítí	21
4.4 Prevence před kyberšikanou podle Rámcového vzdělávacího programu	23
4.5 Metodická doporučení pro rodiče	24
4.5.1 Bezpečný internet pro děti	24
4.5.2 Doporučení.....	25
4.6 Kde hledat pomoc	26
5 POPIS VÝZKUMNÉHO ŠETŘENÍ.....	27
5.1 Cíle výzkumu	27
5.2 Metoda sběru dat.....	27
5.2.1 Etické a organizační aspekty realizace rozhovorů	28
5.3 Charakteristika vybraných respondentů	28
5.4 Analýza rozhovorů s respondenty.....	30

6	PREZENTACE VÝZKUMNÝCH ZJIŠTĚNÍ.....	31
6.1	Shrnutí dosažených zjištění.....	41
7	DISKUZE A ZÁVĚR	44
8	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	46
8.1	Knihy.....	46
8.2	Internetové zdroje.....	46
8.3	Seznam příloh	49
	PŘÍLOHY	50

Seznam tabulek

Tabulka 1. České sociální sítě doplatily na nástup Facebooku

ÚVOD

Média, internet a sociální sítě se v dnešní době staly nedílnou součástí lidí celého světa. Ve své práci jsem se rozhodla prozkoumat, jak mládež v pubescentním věku tráví svůj volný čas, jak virtuální svět ovlivnil jejich život.

Inspirací pro výběr zvoleného tématu bylo to, že se sociální sítě stále více stávají součástí běžného života každého z nás. Tato obliba je spojena s rozvojem techniky a také cenové dostupnosti. O sociálních sítích se dnes mluví všude a využívají je skoro všichni, jak z pohodlí domova nebo přes svoje mobilní telefony. Proto jsem se rozhodla toto téma prozkoumat do hloubky, především, jak velkou roli hraje internet a sociální sítě u dětí na druhém stupni základních škol.

Základem formálního uspořádání bakalářské práce je rozdělení na teoretickou a praktickou část. Cílem teoretické části je za pomoci odborné literatury přiblížit a charakterizovat již zmíněná témata jako sociální sítě, volný čas a bezpečnost internetu. V teoretické části se věnuji nejprve kapitole Sociální sítě. Sociální sítě se staly fenoménem dnešní doby, používají je už všichni a všude po celém světě. Můžeme se díky nim dozvědět informace o konkrétních lidech či věcech, vyměňovat si zprávy v reálném čase (chat). Ve druhé kapitole jsem se zajímala o historii volného času, jak děti a dospívající trávili volný čas dříve a jak ho tráví dnes v době moderní technologie. Dnešní moderní sociální sítě mají mnoho výhod, ale zároveň i nevýhod, nástrah a nebezpečí, na které mohou děti narazit. Tím se zabývá třetí kapitole s názvem Bezpečnost na internetu.

V empirické části jsem se rozhodla realizovat výzkum, jehož cílem je popsat vzorce užívání sítě Facebook ve volném čase dětí staršího školního věku. Jako výzkumnou metodu jsem zvolila kvalitativní výzkum, který jsem realizovala na základní škole v Josefově Dole s třemi respondenty.

I TEORETICKÁ ČÁST

1 SOCIÁLNÍ SÍTĚ

1.1 Vymezení pojmu sociální síť

Sociální sítě jsou jedny z možností a služeb, které nám internet nabízí. Právě sociální sítě slouží k vytvoření jakéhosi osobního profilu, díky kterému lze následně se svými přáteli sdílet informace, fotografie, videa, komunikovat pomocí chatu a podobně. V podstatě slouží k virtuální komunikaci mezi lidmi. Usnadňuje tak domluvu, komunikaci a všeobecně styk s lidmi.

„Sociální sítě ve velké míře nahrazují původní komunikace mailem, telefonem či SMS. Ve velké míře nahrazují i Skype (...). Ten zůstává využíván hlavně tam, kde lze kombinovat i s použitím kamery a nejde jenom o textovou nebo čistě hlasovou komunikaci“. (Eckertová a Dočekal, 2013, s. 27). Pravdou ovšem je, že momentálně už i tuto možnost, tedy hlasovou a vizuální komunikaci prostřednictvím kamery, nabízejí i sociální sítě.

1.2 Internet a první virtuální komunity – nové sociální sítě

Začátky rozvoje internetu spadají asi do druhé poloviny 60. let 20. století, kdy se americká armáda snažila najít strategie a metody zajištění faktu, aby jednotlivé vojenské počítače, rozmístěné po celém území USA, mohly navzájem spolu komunikovat (Havlíček, 2004). Vůbec první síť, která byla spíše pokusného charakteru, byla vybudována kolem roku 1968 ve Velké Británii, kdy se jednalo o propojení počítačových sítí v rámci jedné budovy. O rok později, v roce 1969, společnost ARPA vybudovala síť s názvem ARPANET, která byla určena především k vojenským a vládním účelům. Zprvu fungování internetu bylo nekomerční, až kolem roku 1992 se změnilo na komerční. Důvodem této změny byla skutečnost, že do internetu se připojovalo stále více uživatelů, kteří jej využívali často i k podnikatelským a obchodním účelům apod.

Virtuální komunita představuje skupinu osob, které na sebe nějakým způsobem vzájemně působí. Jedná se o osoby, které mají společné zájmy a často i identitu. Výhodou virtuálních komunit je fakt, že komunikace těchto osob je zcela aktuální, i když ne tzv. „face to face (tváří v tvář)“. Významnou nevýhodou virtuálních komunit je to, že se zde stírá přímá mezilidská komunikace, interakce a vazby, neboť členové dané virtuální komunity mohou být kdekoli po celém světě. Komunikace proto probíhá výhradně prostřednictvím počítače, mobilu a internetu (Kučírková, 2009).

Virtuální světy se mohou v mnohém lišit, mohou mít různé grafické provedení, mohou být členěny dle věkové hranice uživatele apod., ale musí zde být splněny následující body, abychom mohli hovořit o virtuální komunitě:

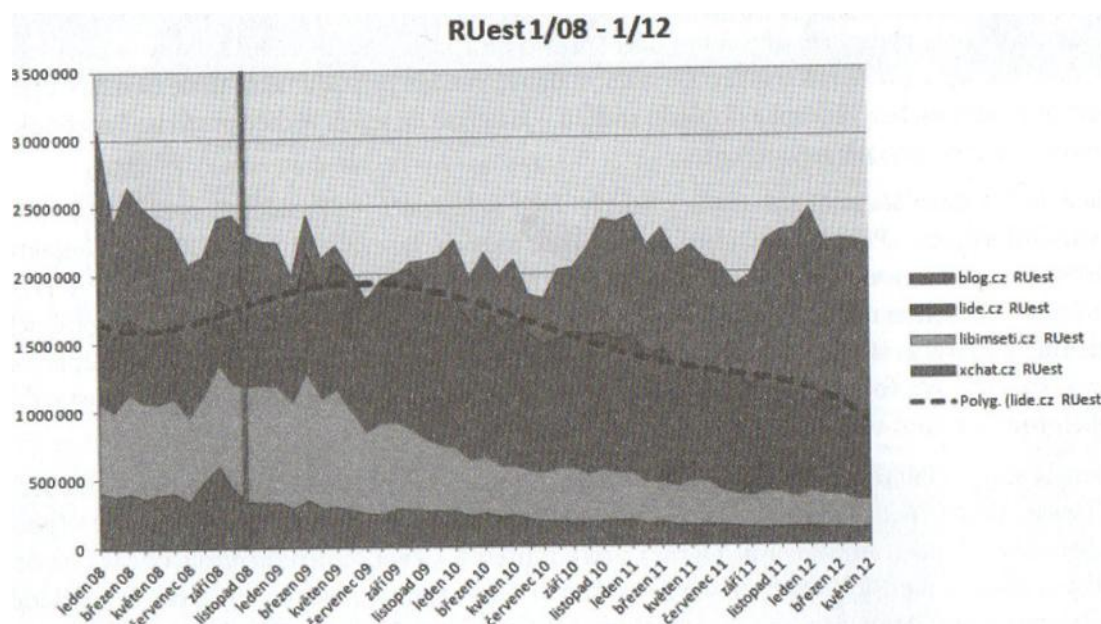
- Sdílený prostor umožňuje uživatelům, aby se mohli setkávat navzájem ve stejném čase na stejném místě.
- Bezprostřednost představuje interakci, která se skutečně mezi uživateli realizuje.
- Trvalost, což představuje fakt, že virtuální svět a komunita existuje i tehdy, když není daný uživatel přihlášen.
- Socializace umožňuje vytváření virtuálních skupin, jejich „žítí“ a rozvoj (Kučírková, 2009).

Začátky vzniku virtuálních komunit jsou datovány do 70. let 20. století, kdy byla vytvořena komunita s názvem „Community memory“. V dalších letech, v důsledku vyšší dostupnosti internetu, došlo k tomu, že tyto technologie byly přístupné pro kohokoli z nás (Kučírková, 2009). Vznik internetu tedy umožnil vývoj a udržování vztahů a interakcí v rámci virtuálních komunit. Důvodem pro vznik virtuálních komunit byla touha po možnosti komunikace s lidmi a po lidském kontaktu. Virtuální komunity se tedy staly nástrojem mezilidské komunikace. Členové virtuální skupiny jsou spojováni i obdobnými zájmy, hodnotami, motivací a potřebami aj. Výraznou sociální skupinou byla tzv. Sixdegrees, jejíž provoz byl zahájen v roce 1997. Uživatelé si zde mohli vytvořit svůj profil a seznamy přátel (Macek, 2009).

1.3 Nejpoužívanější sociální sítě ve světě a v ČR

Co se týče sociálních sítí ve světě, nejpoužívanější je Facebook, který má jednu miliardu uživatelů. Dále je to Twitter, Google+, Myspace, Instagram či LinkedIn. V České republice je v oblasti českých sociálních sítí „stále nejpoužívanější server Lide.cz (www.lide.cz a 900 tisíc návštěvníků) a Spoluzaci.cz (www.spoluzaci.cz a 700 tisíc)“ (Eckertová a Dočekal, 2013, s. 26). Dalšími známými a často používanými komunikačními servery jsou například Alik.cz či Libimseti.cz.

Co se týče ale českých uživatelů na sociálních sítích obecně, Facebook je jednoznačně nejpoužívanější, se svými 3,8 miliony uživatelů se řadí na třetí příčku nejpoužívanějších webů v ČR. (Eckertová a Dočekal, 2013, s. 26-29) Viz tabulka 1.

Tabulka 1. České sociální sítě doplatily na nástup Facebooku (Eckertová a Dočekal, 2013, s. 30).

V současné době je nejpopulárnější sociální síť Facebook, který vznikl roku 2004, ale svou popularitu získal až roku 2006 (Pavlíček 2010, s. 136-138). Zakladatel Facebooku je bývalý student Harvardu, Mark Zuckerberg. Vytvořil projekt, který sliboval vytvoření webu, kde by si mohli studenti, profesori a personál Harvardu z vlastní vůle sdílet své fotografie, poznatky, osobní informace a jiné příspěvky s ostatními pomocí profilů. Projekt měl za úkol zjednodušit proces seznamování mezi lidmi a zlepšit orientaci nově příchozích studentů.

V lednu 2004 začal Zuckerberg programovat a 4. února téhož roku stránky spustil pod názvem „The facebook“, který byl později změněn na „Facebook“. 26. září 2006 byl Facebook zcela otevřen veřejnosti. Podmínkou je platná emailová adresa a věk nad 13 let.

Podle Pavlíčka (2010, s. 155) se do roku 2005 nejvýrazněji zapsal vznik YouTube, který poskytuje sdílení několikaminutových videí. Každý se může registrovat zdarma a sdílet videa či filmy s ostatními uživateli. Ekonomicky celý projekt stojí na reklamě, kterou server zobrazuje spolu s promítaným filmem. Aby reklama byla efektivnější, tak videa není možné stahovat.

Twitter, který je podle Pavlíčka (2010, s. 145-146) nejúspěšnější mikrolog s modrým ptáčkem ve znaku, vznikl roku 2006, kdy Jack Dorsey (v současné době předseda společnosti Twitter, Inc.), měl nápad na komunikaci lidí v malé skupině

pomocí krátkých textových zpráv. Twitter.com¹ je webová stránka, jejímž provozovatelem je soukromá kalifornská společnost Twitter, Inc. Jedná se o mobilní síť a mikro-blogovou službu, kde každý uživatel si píše vlastní blog pomocí krátkých znaků (max. 140 znaků) vzkazů – tzv. tweetů. Tyto znaky se zobrazují na stránce uživatelům, kteří jsou odběratelé. Tweety jsou přístupné komukoliv, ale lze je také omezit na odběratele.

Nejznámější profesní síť byla LinkedIn (Pavlíček 2010, s. 149-152). Vznikla v roce 2002, ale oficiální provoz byl zahájen až od května 2003. Hlavní funkcí je navazování profesních kontaktů a spojování profesionálů různých oborů. Snaží se vyhledávat pracovní místa, každý registrovaný si může udělat profil, na kterém pak může zveřejňovat svůj životopis. K únoru 2012 LinkedIn provozoval světově největší profesionální síť na internetu s více než 150 miliony členy a ve více než 200 zemích. V současné době si můžeme vybrat z šestnácti uživatelských jazyků.

Nejoblíbenější síť během tří let provozu se stala MySpace², která začala konkurovat Friendsteru roku 2003 (Pavlíček 2010, s. 153). Zaměřuje se na hudbu, filmy, hry a různá témata k diskuzím ohledně aktuálního dění ve světě hudby, filmu či televize. Snaží se propojit veškeré kulturní dění mezi lidmi v reálném čase. Každý uživatel má prostor k vlastní prezentaci. Na síti MySpace jsou i profily filmařů, herců, hudebníků, kapel a jiných celebrit. Od příchodu Facebooku však ztrácelo na oblibě, a tak bylo MySpace prodáno v létě 2011 firmě Specific a její další osud je nejasný.

2 VOLNÝ ČAS DĚTÍ A MLÁDEŽE

2.1 Vymezení pojmu „volný čas“

Průcha (2013, s. 341) definuje volný čas následovně: „Čas, s kterým člověk může nakládat podle svého uvážení a na základě svých zájmů. Volný čas je doba, která zůstane z 24 hodin běžného dne po odečtení času věnovaného práci, péči o rodinu a domácnost, péči o vlastní fyzické potřeby (včetně spánku).“

Pávková et. al (2002, s. 13) uvádějí, že volný čas je možno chápat jako opak doby nutné práce a povinností a doby nutné k reprodukci sil. Je to doba, kdy si své činnosti

¹ Překlad anglického slova twitter je cvrlikání, pípání, štěbetání.

² MySpace je v doslovném překladu „můj prostor“.

můžeme svobodně vybrat, děláme je dobrovolně a rádi, přinášejí nám pocit uspokojení a uvolnění.

Podle Hofbauera (2004, s. 13) je volný čas dobou, kdy člověk nedělá činnosti, které vyplývají z jeho sociálních rolí, tedy pod nějakým tlakem. Někdy se volný čas vymezuje jako doba, která nám zbývá po splnění všech pracovních i nepracovních závazků. Nejlépe ho však lze charakterizovat jako činnost, do které člověk vstupuje na základě dobrovolného rozhodnutí, která mu přináší příjemné nové zážitky a pocit uspokojení.

Mezi hlavní funkce volného času můžeme řadit (Hofbauer 2004, s. 14-15):

- Odpočinek – který posiluje imunitní systém a může přidat až roky života.
- Zábavu – neboli regeneraci duševních sil. Zábava člověku přináší radost, uspokojení a oddech.
- Rozvoj osobnosti – což můžeme chápat také jako spoluúčast na vytváření kultury.

2.2 Možnosti využití volného času

V dnešní době mají děti i dospělí mnoho možností, jak se svým volným časem naložit. Existují různé instituce, které jsou zaměřeny především na volný čas, je možné navštěvovat různé kroužky, některé jsou přímo určeny pro rodiče s dětmi, některé pouze pro děti. Výchova ve volném čase probíhá zpravidla v rámci určité instituce. Typ organizace definuje do určité míry cíle působení, možnosti spolupráce s dalšími odborníky, dobu a místo setkávání s dětmi.

2.2.1 Volnočasová zařízení školy

Dle Pávkové (2002, s. 113-114) jsou školní družiny a kluby určeny k výchově mimo vyučování a péče o děti v průběhu školního roku a podle potřeby i o prázdninách. Školní družiny jsou určeny žákům 1. - 5. ročníku, školní kluby žákům 6. - 9. ročníku. Školní družiny a školní kluby mají předpoklady k pravidelnému každodennímu pedagogickému ovlivňování volného času žáků, neboť vychovatelé:

- Jsou se žáky každý den.
- Mohou působit na většinu žáků bez ohledu na sociální postavení rodiny.
- Mají možnost pravidelného kontaktu s rodiči.
- Pro své výchovné působení v době mimo vyučování mají vhodnou kvalifikaci.

- Jsou členy pedagogické rady, spolupracují s vedením školy a ostatními pedagogy.

2.2.2 Mimoškolní zařízení

Pávková (2002, s. 111-126) rozlišuje mimoškolní zařízení Dům dětí a mládeže (DDM) – jejich posláním je naplňovat rekreační a výchovně-vzdělávací funkci širokou zájmovou působností. Jsou specializované na konkrétní zájmové oblasti. Zřizovateli DDM mohou být obce, církve atd.

Zájmové kluby a kroužky – kroužek je menší zájmový útvar, jehož činnost směřuje zpravidla na vnitřní obohacení členů, např. rybářský kroužek, šachový kroužek, modelářský kroužek atd. Klub je zájmový útvar s volnější organizační strukturou a s možnou převažující receptivní činností členů, např. filmový klub, sportovní kluby (většinou sportovně založené – míčové sporty, atletika, gymnastika apod.).

Další střediska volného času jsou například parky a hřiště. V parku se můžeme zrelaxovat, ale také ho využít pro aktivní odpočinek. Park i hřiště se stávají součástí denního života dětí i dospělých. Můžeme zde najít průlezky, houpačky, kolotoče, různé herní plochy pro fotbal, basketbal či volejbal a mnoho dalšího. Různá zájmová střediska především rozvíjejí zájem o vědu, techniku, přírodní jevy, sport nebo různé druhy umění. Další velkou volnočasovou aktivitou jsou dětské tábory nebo pobyty v zahraničí, kde poznáváme nové lidi.

3 VÝVOJOVÁ OBDOBÍ DĚTÍ 2. STUPNĚ ZÁKLADNÍCH ŠKOL

3.1 Starší školní věk

Cílovou skupinou, na kterou se zaměřuje tato práce, jsou žáci druhého stupně základní školy, tedy zhruba mezi jedenáctým a patnáctým rokem. V tomto období dochází u dospívajících žáků k zásadním fyziologickým i psychickým změnám, se kterým se musí oni sami i okolí vypořádat. Podle (Langmeiera a kol., 1998, str. 115) od 6 (7) do 11 (12) let lze toto období také nazvat věk střízlivého realismu, kde je dítě zaměřeno na to, co je a jak to je. Chce pochopit okolní svět, co se doopravdy děje kolem něj, např.: pomocí čtení encyklopedií.

3.2 Vývoj základních schopností a dovedností

Podle Langmeiera a kol. (1998, str. 117-120) je vývoj pohybových i ostatních schopností závislý na tělesném růstu od 6 (7) do 11 (12) let. Významně se zlepšuje hrubá i jemná motorika, pohyby jsou rychlejší, větší svalová síla, lepší koordinace všech pohybů.

Soustavně se vyvíjí i smyslové vnímání, které zkoumá věci po částech, vnímání se stává záměrnou činností pozorováním. Výrazně se zlepšuje představivost, dítě je schopno vybavit si dřívější vjemy. Zvětšuje se slovní zásoba, která podporuje rozvoj paměti. Učí se, jak se učit.

3.3 Kognitivní vývoj

Na začátku školního věku popisuje Langmeier a kol. (1998, str. 121), že je dítě schopno skutečných logických „operací“, ty se však vážou pouze na konkrétní věci jevy a obsahy, které si lze názorně představit.

Na počátku dospívání (kolem 11 let) je dítě schopno různých transformací v mysl, současně může chápat identitu, zralost, vzájemné spojení různých myšlenkových procesů do jedné sekvence. Školák také lépe chápe příčinné stavy.

3.4 Emoční vývoj a socializace

Langmeier a kol. (1998, str. 126) uvádí, že dítě se učí modelovat své způsoby chování už nejen podle rodičů, ale i učitelů a spolužáků. Pokud jde o způsoby sociální reaktivity, dává skupina dítěti příležitost k četnějším a rozlišenějším interakcím. Jen ve skupině se dítě může naučit takovým dovednostem, jako jsou pomoc slabším, spolupráce či soutěživost. Narůstá emoční vývoj a schopnost seberegulace. Dítě poznává, že pocity je možno skrývat (ne před sebou samým) a dokáže výraz svých citů potlačit vůlí.

Vývoj sociálních kontrol a hodnotové orientace byl zahájen už v předškolním věku školáka, už tedy má zvnitřnělé elementární normy sociálního chování a základní hodnoty, vše je však labilní. Ve školním věku však dítě odvozuje své sebehodnocení od referenční skupiny (vrstevníci ve třídě či kamarádi).

Dítě je aktivní bytost, nevylučuje socializační vliv významných osob, ale důraz klade na vnitřní procesy, jak dítě přijímá a jak si vysvětluje informace získané

z prostředí, vytváří si o sobě „teorii“, ta je pak základem vlastní identity. Kolem 11 let pochopí, že genitální rozdíly jsou dominantní charakteristikou odlišující pohlaví.

Ve školním věku kromě hry je velmi důležitá práce schopnost vykonávat úkoly, které nejsou samy o sobě příjemné, ale jsou konány pro zamýšlený cíl – je to jedna z charakteristik školní zralosti.

4 BEZPEČNOST NA INTERNETU

Každý rodič by měl klást důraz na dobrou výchovu svých dětí a na jejich bezpečnost. Současná doba plná moderních technologií jde rychle kupředu, a mnozí rodiče v ní sotva udrží tempo se svými dětmi (např. sociální sítě a internet).

Sociální sítě jsou fenoménem, který velmi ovlivnil dnešní generaci dětí a mládeže. Sociální sítě umožňují okamžité sdílení různých fotografií a informací v reálním čase. Málokdo si pak ale uvědomí, že tato komunikace obsahuje někdy velmi soukromé informace, které lze snadno zneužít.

Děti uvádějí do svých profilů soukromé informace, jako jsou datum narození, kontakty, adresy, koníčky a zájmy a nyní lze i přesně zadat polohu, kde se nacházíme.

4.1 Pravidla internetového provozu - Netiketa

Slovo netiketa (Dočekal 2013, s. 37) je spojením anglického slova NET (net – síť, častá zkratka pro internet) a slova ETIKETA. Jde o pravidla slušného chování, která by měli uživatelé internetu dodržovat. Naleznete je například na webových stránkách www.bezpecne-online.cz. Na internetu nalezneme různá doporučení, řadu pravidel a rad pro děti a mládež, jak se bezpečně pohybovat na internetu. Většinou se to vše opakuje, proto bychom to mohli shrnout do deseti bodů (Dočekal 2013, s. 37):

- Nedávej nikomu adresu ani telefon. Nikdy nevíš, kdo je za monitorem.
- Neposílej nikomu, koho neznáš, svou fotografii a už vůbec ne intimní.
- Udržuj hesla k e-mailům a jinam v tajnosti, nesděluj je ani blízkému kamarádovi.
- Nikdy neodpovídej na neslušné, hrubé nebo vulgární vzkazy.
- Nedomlouvej si schůzku na internetu, aniž bys o tom řekl někomu jinému.
- Pokud narazíš na obrázek, video nebo e-mail, který šokuje, opusť webovou stránku.

- Svěř se dospělému, pokud tě stránky uvedou do rozpaků nebo vyděsí.
- Nedej šanci virům. Neotvírej přílohu zprávy, která přišla z neznámé adresy.
- Nevěř každé informaci, kterou na internetu získáš.
- Když se s někým nechceš bavit, nebav se.

4.2 Riziková komunikace

V Pedagogickém slovníku (Průcha a kol., 2013, s. 130) najdeme definici komunikace: „Sdělování, dorozumívání. Z pedagogického hlediska je důležitá sociální komunikace, tj. sdělování a dorozumívání mezi lidmi.“

My budeme mluvit především o online komunikaci (Dočekal, 2013, s. 40), která probíhá pomocí internetu a moderních technologií, jako jsou mobil, počítač, tablet aj. Na internetu můžeme narazit na tzv. kybergroomery, kteří manipulují s dětmi. Využívají jejich důvěřivosti, aby získali jejich intimní fotografie nebo videa nebo se chtějí s dětmi přímo setkat. V některých případech, aby dosáhli svého cíle, neváhají využít vydírání a vyhrožování.

4.2.1 Kybergrooming

Kybergrooming je lákání obětí na schůzku. Na internetu nelze nikdy vyloučit kontakt s osobou, která skrývá nebo falšuje svou identitu. (E-bezpeci, 2008) V anonymním online prostředí se kdokoliv může vydávat za kohokoliv pomocí falešného profilu nebo přezdívkou, aby po čase od dítěte získal např. intimní fotografie. Nedostatek životních zkušeností i nerozumné chování mívá pro dítě někdy fatální následky. Útočník zpravidla později změní rétoriku a tvrdě vyžaduje další fotografie, svlékání před webovou kamerou nebo dokonce i osobní setkání, kde dochází ke zneužití a násilnostíem.

Takzvaná riziková komunikace může probíhat např. prostřednictvím sociálních sítí přes e-maily, chaty a instant messengery. Děti se nechávají obelstít a později vydírat, protože většinou nevědí, co jim hrozí. V roce 2011 kriminalisté zaznamenali nárůst případů, kdy byly děti přesvědčovány pomocí sociálních sítí instant messengery, ICQ, Skype apod., aby před webovou kamerou vykonávaly různé sexuální praktiky. Pachatelé pak vyhrožují nejen zveřejněním reálných nahých fotografií, ale také vyrobením fotomontáží.

4.2.2 Kyberšikana

Na internetových stránkách s názvem „e-bezpeci“ (E-bezpeci.cz, 2008) můžeme najít, v čem je kyberšikana jiná od klasické šikany. Probíhá ve virtuálním prostředí - jde o šikanu, která probíhá prostřednictvím moderních komunikačních technologií. Může se prolínat s šikanou v reálném světě. Kyberšikana má s tradiční šikanou jednu věc společnou a to někomu cíleně ublížit, ať už psychicky nebo fyzicky. Ve virtuálním světě mohou být pachatelé anonymní, mohou komunikovat, aniž by byli zatíženi společenskými rolemi, svými fyzickými nedostatky, psychickými bloky plynoucími z osobního kontaktu s lidmi, mohou vzájemně komunikovat, i když nejsou fyzicky přítomni, a pokud s někým v kontaktu být nechťejí, mohou komunikaci snadno ukončit.

Útočníci jsou anonymní, vystupují pod přezdívkou, používají neznámou e-mailovou adresu, telefonní číslo apod. Agresor nemá problém s vytvářením nové identity, oběť tak má jen malou šanci zjistit, kdo na něho útočí. Obětí útoku se můžeme stát vždy, když budeme připojeni k internetu nebo na mobilním telefonu. Ve virtuálním světě se někteří lidé chovají méně opatrně než v reálném světě (jsou odvážnější v komunikaci, probírají citlivá témata, komunikují často bez zábran apod.). Někdy zkoušejí to, co by se v reálném světě báli udělat (např. útočit na jiné osoby, vyhrožovat jim nebo je vydírat), protože je menší šance na jejich dopadení. Nevidí, jaký dopad má jejich chování na oběti, zvláště pokud si uvědomíme, že si oběti mohou vybírat také náhodně, tedy je vůbec nemusí znát osobně.

Virtuální komunikace navíc nabourává představu o tom, jak probíhá komunikace mezi lidmi, jak se vytváří mezilidské vztahy a řeší problémy. Ve virtuálním světě je velmi jednoduché se s někým seznámit, komunikovat s ním tak dlouho, jak chci a o čem chci, a v případě problémů komunikaci bez následků ukončit. Ve skutečném světě to tak jednoduše nefunguje, vše je otázkou kompromisů. Pokud se jedinec naučí jen tento „snadný model virtuální komunikace“, ve skutečném světě s ním pravděpodobně nevystačí. Zklamání z nevydařených reálných vztahů ho opět přivede k počítači, kde si tyto nezdary může kompenzovat. Přidává se tak k potenciálně rizikové skupině, ze které se velmi často stávají oběti kyberšikany. V České republice bylo realizováno několik projektů, které se zaměřují na prevenci sociálně patologických jevů páchaných v prostředí internetu. Mezi ně patří projekt E-bezpeci, Národní centrum bezpečnějšího internetu.

Tento projekt byl zahájen roku 2008 a byl realizován Centrem prevence rizikové komunikace Pedagogické fakulty Univerzity Palackého ve spolupráci s dalšími organizacemi. Nezabývá se pouze dětmi, ale i dospělými uživateli internetu. Projekt se zaměřuje především na kyberšikanu, sexting, kybergrooming, rizika sociálních sítí (zejména síť Facebook), hoax a spam, zneužití osobních údajů v prostředí elektronických médií. (E-bezpeci.cz, 2008).

Národní centrum bezpečnějšího internetu (NCBI)

NCBI je nezisková organizace, která byla založena v roce 2007 a jejím posláním je přispívat ke zvýšení bezpečnosti užívání internetu, moderních informačních a komunikačních technologií. Snaží se předcházet vzniku, případně snižovat negativní sociální rizika na internetu. „NCBI realizuje řadu projektů, z nichž nejdůležitější je Saferinternet.cz, zaměřený na zvyšování povědomí o bezpečnějším užívání internetu, pomoc uživatelům internetu v nesnázích, a na boj proti šíření ilegálního obsahu online. Podporuje vzdělávání v této oblasti, a to zejména dětí, kterým ubližuje nevhodné a závadné chování na internetu. Poskytuje pomoc, působí proti šíření ilegálního, zejména pedofilního a extremistického obsahu na internetu. Projekt je spolufinancovaný Evropskou komisí.“ (NCBI.cz, 2012)

4.2.3 Kyberstalking

Při stalkingu (Dočekal, 2013, s. 67) pachatel svoji oběť dlouhodobě pronásleduje, omezuje a obtěžuje ji. Zpočátku může jít o opakované projevy přízně, které však mohou vyústit ve vyhrožování. Stalker (slídič) významně narušuje soukromí své oběti a vyvolává v ní strach a úzkost. Konkrétní osobu může kontaktovat osobně, telefonicky, posílat jí dopisy atd. Svoji pozornost může agresor zaměřit také na rodinu oběti, její příbuzné či přátele. Při svém jednání využívá především internet, sociální síť a mobilní telefony.

4.3 Výhody a nevýhody internetu a sociálních sítí

Jak můžeme vidět, sociální síť jsou součástí každodenního života, přinesly s sebou revoluční změnu v komunikaci mezi lidmi. Tyto síť poskytují různé zdroje, jako jsou e-maily a okamžité zprávy na jednom místě. Dostupnost těchto zdrojů umožňuje komunikaci snadno a rychleji.

Velkou výhodou sociálních sítí shledávám v tom, že pomocí sociálních webů můžeme komunikovat a vyjadřovat se prostřednictvím zpráv a komentářů v reálném

čase. Můžeme navázat spojení, plánovat akce a seznamovat se s lidmi, příbuznými či přáteli z celého světa. Děti spolu mohou komunikovat o škole, o úkolech a v případě nepochopení látky živě chatují o tom, jak to bylo myšleno. Dnešní žáci mají tu výhodu, že mohou a umí využívat internet jako nekonečný zdroj informací, díky kterému se rychleji naučí samostatnému jednání. Jako výhodu v online komunikaci shledávám „historii“, kde si každý uživatel může zpětně přečíst svoji konverzaci oproti verbální komunikaci, kterou si někdy nezapamatujeme, a nedá se nijak vrátit.

Řada z nich používá sociální sítě k vytvoření nové identity, čím by chtěly být a nejsou, co vše by chtěly vlastnit a nemohou. Děti na sociálních sítích ztrácejí strach komunikovat a veřejně se projevovat. Nikdo je za počítačem nevidí a neodsuzuje, zda má značkové tepláky nebo ne. Nebojí se vyjádřit veřejně svoje city nebo si „dát někoho do vztahu“, i když se na veřejnosti vůbec neprojevuje. Někdy se skrývají za přezdívkami (tzv. nickem), aby se mohly projevovat. Skrývají se v anonymitě.

Podle mého názoru hlavní nevýhodou sociálních sítí je, že berou lidem čas, který by mohli strávit jinak. Často se uživatelé stávají závislými. Mohou ztratit svůj osobní život, začínají žít jenom ten virtuální. Mají špatnou životosprávu, mnohdy ztratí i zaměstnání, rodinu, přátele. Lze si klást otázku, zda při této závislosti nepůsobí stejné mechanismy jako v závislosti na automatech. Při neverbální komunikaci nemáme možnosti vidět člověka za obrazovkou, jak reaguje na určité podněty. Nevidíme, jestli se rozčilil, rozplakal či nějak znervóznil, jako kdybychom s ním byli v přímém kontaktu. Nepoznáme, jestli nám dotyčný lže nebo se přetvařuje. Písemný projev při komunikaci on-line je většinou velmi neformální. Často dochází k vynechávání háčků a čárek (v českém jazyce), gramatické chyby nejsou výjimkou.

„Rychlý rozvoj počítačů a dalších digitálních technologií výrazně proměnil prostředí práce s informacemi. Mnohé země dnes docházejí k závěru, že je třeba žáky učit zacházet s informačními a komunikačními technologiemi, aby v dospělosti mohli oni sami i společnost jako celek těžit z ekonomických a sociálních výhod, které zběhlost v používání digitálních technologií přináší.“ (Icils.cz, 2013). Na tomto základě se ICILS stal prvním mezinárodním projektem, který si klade za cíl získat poznatky o dovednostech žáků v oblasti počítačové gramotnosti.

4.4 Prevence před kyberšikanou podle Rámcového vzdělávacího programu

Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělání (RVP) je základní legislativní dokument, kterým se v naší zemi řídí základní vzdělání. Jeho smyslem je vytvořit prostředí, ve kterém se budou moci učitelé navzájem inspirovat a informovat o svých zkušenostech. (Rvp.cz, 2011).

Základními kameny Metodického portálu jsou pestrost, komplexnost, garantovanost, kvalita obsahu a inovativnost. Ředitelům a učitelům školek, základních, speciálních a základních uměleckých škol, gymnázií, středních odborných škol a škol s právem státní jazykové zkoušky jsou tak prostřednictvím elektronického média nabídnuty zkušenosti konkrétních učitelů i škol. Jejich obsahem jsou nejčastěji informace o tom, jak vytvářet jednotlivé části ŠVP, jak inovovat vlastní výuku předmětů, jak si poradit s rozvojem a hodnocením klíčových kompetencí a řada dalších informací z oborových témat. Jedná se o podněty, které by měly přinášet inspiraci do výuky. Tato podpora je učitelům nabízena skrze jednotlivé nástroje – moduly (modul články, DUM, diskuze atp.), které bychom mohli nazvat úložišti jednotlivých materiálů.

Metodický portál RVP nabízí uživatelům řadu informací o tom, co to kyberšikanu je a jak se projevuje, jak se pozná útočník, jak řešit případnou kyberšikanu obecně, ale nikde jsem nenašla nějaké pokyny, kterými by se měly jednotlivé školy řídit v případě ohrožení kyberšikanou učitele nebo žáka. Ani jak by měla prevence před kyberšikanou na školách vypadat.

Přesto jsem zde našla spoustu odkazů na weby, které se o kyberšikaně a kyberšikaně na školách alespoň zmiňují. Jedním z těchto webů je www.kecejmedotoho.cz - Projekt se snaží vytvořit možnost pro mladé lidi, jak jednoduše vyjádřit svůj názor na věci, které se jich přímo týkají. Dává tak mladým lidem příležitost ovlivnit to, s čím nejsou spokojeni na celostátní úrovni, ale také na té evropské.

Projekt Kecejme do toho (kecejmedotoho.cz, 2014) přímo podporuje participaci mladých lidí. Jde tedy o spoluúčast dětí a mládeže na věcech veřejných. Projekt si klade za cíl informovat mladé lidi o aktuálním dění a diskutovat jejich názory a postoje. Nabízí mladým šanci prosadit navržené změny do reálného života.

Projekt připravil návrhy řešení zaměřené na stát, např.:

- Důraz na vzdělávání o formách a dopadech šikany a kyberšikany.
- Větší spolupráce škol, neziskového sektoru a Policie ČR, a to jak při prevenci, tak následném řešení.
- Zvýšit pravomoci Policie ČR při získávání informací pro účely vyšetřování šikany a kyberšikany spáchaných na dětech a mládeži. Stejně tak nejsou dostatečné pravomoci Policie ČR v oblasti zahajování šetření případů šikany, a to na podnět samotných dětí.
- Rodiče by měli více komunikovat se svými dětmi na téma, co dítě dělá na internetu a nejen ve škole a na zájmových kroužcích, jak je běžné. Internet jako takový není mezi rodiči často vnímán jako potenciální nebezpečí pro jejich děti a tak případným e-nebezpečím nevěnují takovou pozornost.
- Proškolení rodičů prostřednictvím programů zaměřených na bezpečnost internetu pro jejich děti. Doporučení pro školy.
- Výuka na školách „etikety internetu“, s poukazem na možná rizika internetu a také např. jak se chovat na sociálních sítích. Doporučení pro výrobce softwaru.
- Stát by měl usilovat u provozovatelů zejména sociálních sítí a on-line služeb, aby probíhala důslednější kontrola a certifikace profilů uživatelů – obzvláště, když většina uživatelů jsou děti a mládež.

Dalším zajímavým projektem, který jsem také našla na RVP.CZ, je Projekt COST IS0801 (cyberpsychology.eu, 2008), je součástí COST Action, vznikl v říjnu 2008 a trval po dobu čtyř let. Do COST Action bylo zapojeno celkem 28 zemí. Hlavním cílem projektu bylo sdílení odborných informací o kyberšikaně ve školním prostředí, zvládání tohoto problému a posilování pozitivního využívání nových technologií v oblasti mezilidských vztahů.

4.5 Metodická doporučení pro rodiče

4.5.1 Bezpečný internet pro děti

Zabezpečení včasné a adekvátní reakce na neustále se rozšiřující počet nástrah, kterými děti při svém „brouzdání“ po síti čelí, je složitým úkolem. Podle serveru bezpecnyinternet.cz, který provozuje (Bezpecnyinternet.cz) je vhodné, aby si rodiče s dětmi vytvářeli společná pravidla, např.:

- Doba strávená u počítače by měla být ze zdravotních důvodů omezena.

- Umístění počítače např. do obývacího pokoje. V případě dětí předškolního věku je vhodné, aby jim při používání internetu asistovala dospělá osoba.
- Přístup k internetu by u dětí předškolního věku měl být omezen na předem domluvené stránky. Pokročilejší děti mohou najít známé stránky pomocí nabídky s oblíbenými stránkami v internetovém prohlížeči.
- Dobrým řešením je vytvořit osobní pracovní prostředí dítěte, ve kterém je přístup k internetu omezen pouze na určité stránky.

4.5.2 Doporučení

- Bezpecnyinternet.cz doporučuje tyto způsoby prevence. Umístění počítače do místnosti používané celou rodinou.

Tímto způsobem se stane mluvení o internetu a udržování přehledu součástí každodenního života. Když je počítač umístěn ve společné místnosti, může být diskuze o problémech snazší. Můžete také používat internet společně.

- Mluvte o internetu.

Projevte zájem o to, co vaše dítě a jeho přátelé dělají – na internetu i mimo něj. Mluvte o skvělých a zajímavých věcech, k nimž lze internet využít, ale také o potížích, kterým může čelit. Mluvte s dětmi o tom, co by měly dělat, kdykoli se při používání internetu nebudou cítit dobře.

- Naučte se lépe pracovat s počítačem.

Pokud sami používáte internet, je snazší určit, co je pro vaše děti dobré. Můžete jim lépe pomoci při hledání užitečných materiálů.

- Používejte internet společně.

Najděte stránky, které jsou vhodné pro děti, nebo se naučte, jak najít užitečné informace – naplánujte společně dovolenou, navštivte stránky zaměřené na vzdělání nebo najděte informace o koníčcích a zájmech dětí. Při společném procházení internetu můžete dítěti pomoci posoudit hodnotu nalezených informací. Oblíbené stránky můžete uložit jako záložky, abyste je mohli znovu otevřít jediným klepnutím.

- Vytvořte s dětmi dohodu o tom, jak a kdy budou internet používat.

Může být užitečné dohodnout se na době a určitých webech, které mohou děti na internetu navštěvovat. Toto je nutné s dětmi prodiskutovat a uzavřít s nimi společnou dohodu.

4.6 Kde hledat pomoc

Nikdy v tom nejste sami. Pokud se vašemu dítěti stalo nějaké příkoří nebo máte nějaký problém, neváhejte s jeho řešením.

4.6.1.1 Rodičovská linka – 840 111 234

Rodičovská linka (Rodicoskalinka.cz, 2007) je v provozu každý všední den odpoledne (pondělí, středa a pátek: 13-16 hod., úterý a čtvrtek: 16-19 hod.).

Rodičovská linka poskytuje telefonickou krizovou intervenci a poradenství především rodičům, prarodičům a ostatním členům rodiny z celé České republiky. Nabízí jim pomoc v krizové situaci, která se týká jejich dětí. V případě problémů v rodinných vztazích zajišťuje služby v podobě výchovného, rodinného a sociálněprávního poradenství. Zároveň nabízí výchovné poradenství pro pedagogy mateřských, základních a středních škol. Své služby poskytuje výhradně po telefonu a ctí zásadu anonymity klienta – pokud klienti sami nechtějí, nemusejí sdělovat své osobní údaje.

4.6.1.2 Linka bezpečí

Celostátní linka pro děti a mládež v krizových životních situacích. Linka bezpečí (Linkabezpeci.cz, 2007) pomáhá řešit problémy dětem na útěku, dětem týraným či zneužívaným i těm, které pocítují znepokojení a ohrožení během prohlížení webových stránek, při chatování a hraní her, nebo když jsou děti obtěžovány prostřednictvím mobilu či jiných komunikačních médií. Služba funguje zdarma 24 hodin denně, včetně nedělí a svátků, a to z pevného i mobilního telefonu na čísle 116 111.

- Kromě telefonního kontaktu lze využít také chatovou službu nebo e-mailovou poradnu: <http://chat.linkabezpeci.cz>, pomoc@linkabezpeci.cz.

4.6.1.3 Policie – zavolej 158

Nebojte se kontaktovat policii. V případě napadení, šikany či agrese, spáchané prostřednictvím internetu nebo sociálních sítí, mohou oběti útok ohlásit na policii.

5 POPIS VÝZKUMNÉHO ŠETŘENÍ

5.1 Cíle výzkumu

Cílem výzkumného šetření bylo popsat a charakterizovat vzorce užívání Facebooku u žáků staršího školního věku. Za tímto účelem jsem si stanovila následující výzkumné otázky, na něž se budu snažit prostřednictvím rozhovorů se třemi respondenty nalézt relevantní odpovědi.

Výzkumná otázka č. 1

- Pomocí jakých informačních a komunikačních technologií se děti staršího školního věku připojují na internet a sociální sítě? (Preferují stolní počítač, notebook, mobilní telefon, tablet, příp. jiné)?

Výzkumná otázka č. 2

- Zajímají se rodiče, jak jejich děti tráví volný čas na internetu a sociálních sítích? Poučují je o bezpečnosti chování na internetu? Musí děti dodržovat určitá pravidla?

Výzkumná otázka č. 3

- Jaké údaje děti na svém profilu na sociálních sítích uvádějí? Uvědomují si respondenti a jejich rodiče rizika, jež jsou s uveřejněním citlivých dat spojena?

Výzkumná otázka č. 4

- Jaký podíl má čas, strávený využíváním sociálních sítí, v celkové struktuře volného času respondentů?

Jako hlavní metodologický nástroj sběru dat jsem využila metodu hloubkového rozhovoru. Jako respondenty jsem oslovila žáky 2. stupně základní školy Josefův Důl. Získaná data umožnila popsat, jak se na sociálních sítích chovají žáci staršího školního věku, kteří se výzkumu zúčastnili. Dílčím cílem bylo zjistit, zda se žáci chovají na sociální síti bezpečně a zda komunikují jen s lidmi, které znají.

5.2 Metoda sběru dat

Jak bylo uvedeno výše, jako hlavní metoda byl využit polostrukturovaný hloubkový rozhovor. Dopředu byly formulovány a zpracovány tematické okruhy, které se dotýkaly oblastí využívání sociálních sítí, bezpečného chování na internetu,

využívání vzorců jednání na sociální síti, významu moderních digitálních technologií apod. Na rozdíl od kvantitativních technik umožňuje rozhovor jako klasický reprezentant kvalitativního přístupu získat obsáhlejší, hlubší a detailnější informace, což na druhé straně je spojeno s většími problémy při vyhodnocení získaných dat a při jejich interpretaci.

5.2.1 Etické a organizační aspekty realizace rozhovorů

Vlastní realizace výzkumného šetření byla započata oslovením základní školy v obci Josefův Důl. Ředitel školy spolu s třídním učitelem mi pomohl při výběru tří dětí – žáků na 2. stupni této základní školy. Jakmile byli tři žáci vybráni (2 chlapci a 1 dívka ve věku 12 let), bylo nutno zajistit informované souhlasy rodičů dětí, že se budou moci účastnit tohoto výzkumného šetření. V tom mi vyšla vstříc samotná škola, neboť 5.3se podílela jak na vlastním oslovování jejich rodičů, tak také mi umožnila pracovat s těmito žáky o samotě (v prostoru jedné třídy).

Všechny rozhovory probíhaly dne 23. 10. 2014. Každý rozhovor s žákem trval jednu vyučovací hodinu (45 minut). V dané učebně, kterou mi zajistil ředitel školy, jsem měla možnost hovořit sama se žákem, čímž se mi více otevřel a jeho odpovědi tak nebyly zkreslené přítomností dalších osob. K dispozici jsem měla záznamový arch s jednotlivými otázkami, které jsem žákům pokládala. Teprve po uskutečnění všech tří rozhovorů jsem je přepsala. V této podobě jsem je mohla začít vyhodnocovat a interpretovat dle jednotlivých tematických kategorií.

Děti před tím, než začaly odpovídat na jednotlivé otázky, byly seznámeny s účelem tohoto rozhovoru, bylo jim řečeno, k čemu jejich zaznamenané údaje poslouží. Bylo jim zaručeno, že se jedná o formu anonymního výzkumného šetření – jejich údaje se považují za důvěrné, v práci nebudu uvádět jejich skutečná jména, ale jenom jejich označení jako R1, R2 a R3 (bližší charakteristika viz podkapitola 6.3). K tomu jsem se také zavázala při jednání s vedením školy.

5.3 Charakteristika vybraných respondentů

Vybranými respondenty se stali tři žáci základní školy Josefův Důl. Jednalo se o dva chlapce a jednu dívku. Všichni tito respondenti jsou stejného věku – 12 let. V současnosti všichni využívají jak sociální síť Facebook, tak i mobilní telefon.

Respondent 1

V případě prvního respondenta se jedná o chlapce ve věku 12 let. Jeho rodiče se rozvedli. Bydlí pouze s matkou. Má další dva sourozence – mladší sestru a staršího bratra. Jeho matka si našla přítele, který s nimi sdílí společnou domácnost v rodinném domku. R1 spolu se starším bratrem navštěvuje každý víkend svého otce. K jeho hlavním zálibám patří trávení volného času na sociální síti Facebook (používá jej od svých 10 let) a na mobilním telefonu. Vlastní chytrý mobilní telefon, tzv. smartphone, na němž má nainstalovány jednotlivé hry a aplikace. Veškerý svůj čas tak věnuje těmto koníčkům a jiné ve svém volném čase nerozvíjí. Občas si chodí zahrát ven fotbal, to je ale spíše výjimečnou událostí. Nenavštěvuje ani žádné kroužky.

Respondent 2

Druhým respondentem je dívka ve věku 12 let. Také její rodiče jsou rozvedeni. Žije pouze s matkou. Nemá žádné sourozence. V blízkosti jejího bydliště bydlí její babička, která ji hlídá, avšak nekontroluje, co dívka ve svém volném čase vykonává. Na rozdíl od předcházejícího respondenta č. 1 dívka nevěnuje veškerý svůj čas jen sociálním sítím. Pravidelně dochází do kroužku – Šikovné ruce. Věnuje se také tancování. Kromě sociální sítě Facebook, kde komunikuje jak se svými kamarádkami, tak i s naprosto cizími lidmi, však tráví svůj volný čas i jiným způsobem – se svými kamarády chodí ven, povídají si o novinkách ze světa hudby, k čemuž využívají i moderních digitálních technologií. Podobně jako první respondent, i tato dívka na sociální síti sdílí s neznámými lidmi své osobní údaje, fotografie i videa (viz níže).

Respondent 3

Posledním respondentem je 12letý chlapec, který žije v úplné rodině s matkou a otcem. Má ještě jednoho sourozence (starší sestru), ta již však opustila společnou domácnost a chodí rodinu pouze navštěvovat. Přestože tento respondent využívá sociální síť Facebook a také v hojné míře mobilní telefon, má i další koníčky a zájmy mimo virtuální svět. Lze tak do jisté míry hovořit o tom, že právě tento respondent se svými zájmy odlišuje od výše dvou zmíněných respondentů. K jeho koníčkům tak patří zejména moderní technika (navštěvuje kromě podobně zaměřeného kroužku také kurzy hraní na kytaru a kurz angličtiny). Ve volném čase nevěnuje pozornost pouze internetu a sociálním sítím, ale také četbě. Pro rodiče je v tomto směru důležité, aby na sociální síti Facebook nesdílel své osobní údaje a jiné informace, které by jej mohly blíže identifikovat (fotky, videa apod.). To byla také ze strany rodičů jejich jediná

podmínka v době, kdy se respondent poprvé na sociální síť Facebook přihlašoval. Chlapec tuto dohodu s rodiči plní. Rád také komunikuje se svými přáteli prostřednictvím aplikace Skype.

Shrnutí charakteristik respondentů viz tabulka č. 2.

Tabulka č. 2: Shrnutí informací o souboru respondentů

Údaj	Respondent 1	Respondent 2	Respondent 3
Pohlaví	Chlapec	Dívka	Chlapec
Věk	12 let	12 let	12 let
Rodina	Neúplná, žije s matkou, sourozenci a přítelem matky	Neúplná, žije pouze s matkou, hlídá ji babička (když je matka v práci)	Úplná – žije s matkou a otcem
Sourozenci	2 (mladší sestra, starší bratr)	0	1 (starší sestra, žije již sama)
Volný čas - kroužky	žádné	2 – Šikovné ruce, tancování	3 – moderní technika, hraní na kytaru, AJ

5.4 Analýza rozhovorů s respondenty

Pro zpracování údajů z rozhovorů se třemi respondenty (žáky základních škol) bylo nejdříve nutné tyto rozhovory přepsat (provést transkripci). Poté bylo přistoupeno k vyhodnocení, k čemuž byla využita technika obsahové analýzy. Podle Miovského (2006, str. 238) se obsahová analýza definuje jako souhrn řady dílčích metod a postupů, které mohou posloužit k analýze (rozboru) určitého textu. Cílem této techniky je pokusit se objasnit význam daného textu, identifikovat určité zvláštnosti zjištěných dat a stanovit vztahy a vazby mezi jednotlivými obsahovými kategoriemi. Spolu s metodou obsahové analýzy byla data zjištěná formou rozhovoru interpretována a vyhodnocována také prostřednictvím techniky kódování. (Miovský, 2006, s. 241).

Obecně lze hovořit o tom, že vyhodnocení údajů z realizovaného kvalitativního výzkumu je v některých ohledech těžší, než je tomu v případě kvantitativního výzkumu (např. na základě využití dotazníkové metody). Na druhé straně však uskutečněný rozhovor se třemi respondenty poskytl daleko širší spektrum informací a údajů o tom, jakou část volného času zabírají sociální sítě v životě dětí – žáků staršího školního věku.

6 PREZENTACE VÝZKUMNÝCH ZJIŠTĚNÍ

Při analýze dat byly postupně zpracovány čtyři tematické okruhy rozhovorů, odpovídající svou strukturou výzkumným otázkám. První tematický okruh se zaměřoval na oblast využívání moderních digitálních technologií a zjišťoval, jaké vztahy k tomuto přístroji zaujímá jak samotný respondent, tak i jeho rodiče apod.

Tematický okruh č. 1: převládající informační a komunikační technologie a vzorce jejich užívání v rodině

Bylo tedy nutno vyhodnotit, zda má každý člen v rodině svůj vlastní počítač (zde by tedy byla kontrola rodičů nad trávením volného času na internetu a s počítačem logicky nižší), nebo zda je k dispozici jenom jeden, který je umístěn např. ve společné (obývací) místnosti. Respondent č. 1 (R1) v této souvislosti uvádí, že mají jeden společný počítač, na který však chodí pouze jeho matka. Sám respondent jej využívá pouze v případě, že si potřebuje něco vytisknout. V současnosti využívá svůj chytrý mobilní telefon, kde má k dispozici jak přístup na internet, tak i na sociální síť Facebook. Bratr vlastní svůj notebook, na který si sám vydělal. Proto nyní respondentovi stačí pouze tento mobilní telefon. Zmínil se však také o tom, že před tímto smartphonem (dostal jej k Vánocům), využíval právě společný počítač.

Respondentka č. 2 (R2) uvedla, že sice mají v rodině jeden společný počítač, ale ten ani ona, ani její matka nevyužívají. Důvodem je fakt, že matka si koupila nový notebook a respondentka v současnosti využívá tablet, který je pro ni výhodnější, neboť je přenosný a zároveň má menší velikost a hmotnost, než je tomu v případě notebooku.

Také respondent č. 3 (R3) uvedl, že je pro jejich rodinu typické, že užívají počítač, resp. notebook (má jej každý člen domácnosti) a navíc každý z nich vlastní také chytrý mobilní telefon s přístupem na internet. V tomto případě se R3 zmiňuje o tom, že preferují značky IPHONE.

Tematický okruh č. 2: Kontrola ze strany rodičů

Další tematický okruh se zaměřoval na zjištění, kdy a jakým způsobem mohou být počítače respondenty využívány, zda existuje nějaká kontrola rodičů, zda mají v určitých situacích přístup k počítačům zakázán apod.

R1 uvádí, že rodiče jej nekontrolují v tom, kdy a jak si chce zapnout počítač. Z jeho

strany však není příliš počítač využíván, neboť veškerý svůj volný čas tráví s mobilním telefonem. Pokud by chtěl využít společný počítač, není to však žádný problém, má k němu přístup kdykoliv bez jakékoliv nastavené kontroly. „*Můžu na něj jít kdykoliv. Nikoho se nemusím ptát.*“. Tento počítač je také hojně využíván jeho matkou poté, co se vrátí z práce především k přečtení e-mailů a k hraní her. Matka nekontroluje, co respondent na mobilním telefonu dělá, jen se jej zeptá, kdy se od něj odpoutá. Tomu však respondent nevěnuje příliš pozornost a spíše jí jen odsekne, ať se o něj nestará, že on se jí neptá, co na počítači dělá. Matka se snaží respondentovi R1 zakazovat určité činnosti na počítači nebo na mobilu, ale její hrozby nejsou splněny „*Mamka mi furt něco zakazuje, ale dělám si, co chci*“. Respondent uvádí, že stejně na tyto příkazy nedbá. V poslední době však dle rozhovoru s R1 matka mu již žádný příkaz ohledně chování na počítači nedala. Respondent tráví poměrně velkou část svého volného času na počítači nebo mobilním telefonu, avšak jeho matka s tím nemá žádné problémy. Jde jí zjevně jen o to, aby nesdílel nevhodné odkazy, nebo aby nenavštěvoval nevhodné stránky. Avšak, jak je zřejmé z rozhovoru s R1, v poslední době tuto aktivitu již vzdala.

Trochu odlišný přístup zaujímá matka u respondenta R2. Přestože dívka uvádí, že má možnost si smět pustit počítač (resp. tablet) kdykoliv chce, přesto její matka trvá na tom, aby měla splněny všechny úkoly do školy na následující den. To je její striktní podmínka, která musí být za každou cenu dodržena. R2 si je toho vědoma, proto ani neprotestuje. Jakmile má školní úkoly hotové, může se opět připojit k tabletu. Je to právě matka, která rozhoduje o tom, zda si může tablet pustit. V případě, že tráví R2 čas u otce (rodiče jsou rozvedeni), rozhoduje on, zda si může tablet pustit nebo ne. Sám otec však počítač příliš nevyužívá, větší část času tráví u počítače (notebooku) její matka (sociální síť Facebook, nakupování oblečení přes e-shopy). Kromě toho, že má dívka zakázáno trávit čas na tabletu před tím, než má splněny všechny úkoly, musí také dodržovat další podmínky bezpečného chování na internetu, které její matka stanovila. Především nesmí navštěvovat stránky s nebezpečným (zejména pak pornografickým) obsahem. Problém je možno vidět v času, který R2 tráví u tabletu. Proto se také snaží respondentka o to, aby matka neviděla, že tablet i přes zákaz využívá „*jsem na tabletu pak tajně pod peřinou*“. Zakazy používat tablet respondentka spíše neuvádí (nastala pouze jedna situace, kdy k tomu v minulosti došlo – za špatné známky).

Také respondent R3 uvádí, že jeho rodiče rozhodují o tom, kdy bude moci počítač využívat (rozhodují o tom oba rodiče dle situace). Zároveň musí podobně jako

R2 nejdříve mít hotové své úkoly a teprve poté je mu umožněno si notebook pustit. Ačkoliv i jeho rodiče často počítač využívají, tak především z pracovních důvodů. Kontrola však z jejich strany téměř neprobíhá, neboť jak uvádí R3: „*Moc se nekoukají, co tam dělám. Je jim to jedno.*“ Podmínkou rodičů však bylo, aby příliš brzo chlapec nevyužíval sociální sítě. Proto si také mohl sociální síť Facebook založit až ve svých 12 letech. Zároveň i dnes nesmí na něm uvádět příliš osobní a intimní údaje, zejména pak bydliště, osobní fotky a videa. Má také zakázán přístup k nevhodným videím. Ze všech tří respondentů však má respondent omezen přístup k počítači v případě, že ve škole dostane špatnou známku, když se nechová slušně nebo ztratí nějakou věc. Toto pravidlo je rodiči také striktně dodržováno a navíc platí i pro mobilní telefon, který mu jednou matka zabavila na celý jeden měsíc.

Souhrnně lze říci, že mezi respondenty lze identifikovat vzájemné rozdíly využívání počítačů a zejména v kontrole nastavené rodiči. V této souvislosti je totiž důležité hovořit o tom, že žáci staršího školního věku bývají na sociálních sítích a obecně na internetu mohou být obětí pedofilů, proto je také důležité, aby rodiče kontrolovali, co jejich děti na internetu dělají. Měli by mít alespoň základní přehled o jejich aktivitě ve virtuálním prostředí. Ukazuje se však, že nejvíce má toto nastaveno R3, zatímco u prvních dvou je kontrola rodičů a nastavené zákazy jen ve velmi malém rozsahu.

Rozdíly ilustruje následující tabulka.

Tabulka č. 3: Shrnutí informací o využívání počítačů v rodině a o kontrole rodičů nad trávením respondentů u počítače či jiného podobného zařízení

Kategorie	Respondent 1	Respondent 2	Respondent 3
Vlastnictví počítače	Ano, jeden společný – využívá matka, R1 spíše mobilní telefon, bratr - notebook	Ano, jeden společný – příliš nevyužívaný, R2 – tablet, matka – notebook	Ano, všichni členové rodiny vlastní notebook a chytrý mobilní telefon IPHONE
Vlastnictví mobilního telefonu	Ano, tráví na něm veškerou část volného času, přístup k internetu, přístup na sociální sítě	Ano, k internetu přistupuje spíše z tabletu	Ano
Kontrola ze strany rodičů	Zcela minimální	Částečná především ze strany matky	Minimální, rodiče nesledují, co

			respondent na počítači/mobilu dělá
Využívání počítače ze strany rodičů	Ano, matka	Ano, matka	Ano, avšak hlavně kvůli práci
Zákazy počítače	Většinou ne	Ano, na počítač jen v době, kdy má splněny všechny úkoly do školy, nemůže používat tablet, jestliže má špatné známky ve škole	Větší počet zákazů v případě nevhodného chování respondenta, špatných známek ve škole, při ztracení věcí
Zákazy aktivity na internetu	V minulosti ano, nyní ne, R1 na to nedbal, matka dostatečně zákazy nezabezpečila	Ano, zejména pak nevhodné stránky s pornografickým obsahem	Sociální síť Facebook si mohl zřídit až ve 12 letech, dodržování určitých podmínek

Třetí tematický okruh č. 3: aktivity respondentů na internetu a sociálních sítích (s důrazem na možná rizika)

Třetí okruh jednotlivých otázek kladených respondentům se věnoval jejich aktivitě na internetu. Záměrem bylo zjistit, zda respondenti využívají internet, v jakém zařízení, jakovou část jejich volného času jim doba strávená na internetu zabere, zda znají určitá nebezpečí, která se na internetu nacházejí apod.

Tematický podokruh 3. 1. vzorce chování respondentů na internetu

R1 uvádí, že má připojení k mobilu jak ve svém mobilním telefonu, tak i na společném počítači. Počítač je však z jeho strany využíván minimálně, spíše jen v případě, že si chce stáhnout nějaký film, který není na internetu dostupný tzv. on-line. Daleko více aktivit však provádí na svém mobilním telefonu prostřednictvím řady aplikací. Nejvíce tráví čas na sociální síti Facebook. Ze strany jeho rodičů, zejména matky však není vydán žádný zákaz navštěvovat některé stránky. Sám nezná ani pravidla bezpečného internetu. Navštěvuje dokonce stránky pro osoby starší osmnácti let. Totéž dělají i jeho kamarádi ve škole.

Respondentka 2 uvádí, že často využívá internet jak na počítači, tak zejména na tabletu. Z její strany je internet využíván k řadě činností, podobně jako to uvádí R1. R2 se však zmiňuje zejména o tomto: „*Třeba koukám na různá videa, pak se o tom bavíme s holkama ve škole, nebo si píšeme na Facebooku. Hodně poslouchám písničky.*

No, když přijdu ze školy, pustím si tam třeba písničky, udělám si úkoly, nebo když nevím a jsou holky na Facebooku, tak děláme úkoly spolu, mamka to pak zkontroluje.“ Je tedy zřejmé, že respondentka 2 nevyužívá primárně sociální síť Facebook jen ke komunikaci se svými přáteli, ale také k dalším formám aktivit. Internet je pro ni také prostředím, kde lze kromě sociálních sítí poslouchat hudbu. Dále je také zřejmé, že ze strany matky respondentky nedochází k příliš velké kontrole toho, co skutečně respondentka na síti činí. Bylo jí pouze zakázáno, aby nekomunikovala s lidmi, které sama nezná. Respondentka však dále uvádí, že tento zákaz běžně porušuje, neboť na Facebooku si píše převážně s lidmi, které sama nezná a nikdy je osobně neviděla. V tomto lze vidět poměrně značné nebezpečí, neboť se může jednat i o osoby dospělé, které se mohou za jejího vrstevníka pouze vydávat.

Oproti předchozímu respondentovi, kdy mu rodiče nedali žádný zákaz k navštěvování určitých stránek, v případě této respondentky je situace jiná. Ačkoliv zákazy nejsou příliš časté, dívka nesmí do počítače či do tabletu stahovat žádné neznámé soubory, a to z důvodu, že by mohly obsahovat nebezpečné viry, které by pak počítač mohly ve větší míře ohrozit. Vzhledem k tomu, že dívky v její třídě navštěvují různé stránky, kde je nutno se registrovat a uvádět i své osobní údaje, činí také tak tato respondentka. Důvodem je skutečnost, že se nechce vyčleňovat z třídního kolektivu. Sama si neuvědomuje, že mohou být později její data zneužita. Správný model chování na internetu však nemůže získat ani ze své rodiny, neboť jak uvádí: „*Mamka to taky dělá, i tátova přítelkyně.*“ Ačkoliv si respondentka uvědomuje nebezpečnost návštěvy stránek pro dospělé (od 18 let), sama vždy uvede možnost, že je skutečně dospělá a tyto stránky navštíví zejména ze zvědavosti. Dále však tyto stránky již neprohliží a rychle je zavře.

Ve shodě s vyjádřením respondenta 1 se také třetí respondent vyjadřuje v tom smyslu, že internet je z jeho strany využíván nejvíce k hraní her a k využívání aplikace Skype. S kamarády hrají společně internetové hry, nebo si prostřednictvím Skype volají. Teprve na pomyslném třetím stupni v jeho životě stojí sociální síť Facebook. Tu využívá zejména ke komunikaci se spolužáky. Sám se dále v rozhovoru přiznal, že v minulosti sledoval nevhodné video, což viděla jeho matka, a zakázala mu taková videa sledovat. Zejména se neměl respondent dívat na videa, kde se mluví sprostě. Tento zákaz však R3 porušil, neboť měl již jedno takové video rozdívané. Je zde patrná zvědavost chlapce, což je právě pro tento věk typické. Své osobní údaje na internetu

příliš často při registracích nevyplňuje. Je si totiž vědom možných následků, které by to mohlo mít. Zadal je pouze při registraci na sociální síti Facebook, nebo při hraní internetových her. Je zde také patrné, že kontrola chování respondenta na internetu je ze strany rodičů nejvyšší ze všech oslovených žáků. To byla také podmínka rodičů chlapce, když si zakládal Facebook. Vysvětlili mu, proč to po něm žádají a k jakým problémům (zneužití osobních údajů) by mohlo následně dojít. Samotného ho ani nenapadá, že by měl vstupovat na stránky s pornografickým obsahem. Ví, že to není správné, a proto tak ani nečiní.

Počítačové hry

Další otázky se u respondentů zaměřovaly na zjištění, zda také hrají počítačové hry. Ty totiž mohou být dalším způsobem, jak lze trávit volný čas. Zároveň je nutno si připustit, že díky nim se omezuje přirozená pohybová aktivita dítěte. Je tedy do budoucna nevhodné, aby děti trávily velkou část svého volného času hraním her (ať již na počítači, nebo na mobilním telefonu). Uvažovat lze ještě o naučných hrách, avšak hry, kde převažuje násilí, jsou naprosto nevhodné.

U respondenta 1 bylo zjištěno, že kromě sociální sítě Facebook se ještě více věnuje právě hraní počítačových her. Preferuje spíše násilné typy her s převažující akcí. Sám neumí vyjádřit, co se mu na těchto počítačových hrách líbí. V tomto případě je kontrola ze strany matky naprosto nulová. Ani otec však nekontroluje, jak velkou část dne tráví syn u počítače nebo mobilního telefonu právě hraním her. Jednotlivé počítačové hry si nejčastěji vybírá podle jejich obalu, jak jej graficky zaujmou, nebo také dle referencí od svých spolužáků.

Ačkoliv se také respondentka 2 vyjadřuje, že hry hraje, jak na mobilním telefonu, tak na tabletu, je to v současnosti méně, než tomu bylo v minulosti. Jedná se však o jiné typy her, než je tomu u respondenta 1. Jak se sama dívka vyjadřuje: „*Hraju takové skákačky a sbírám body nebo oblíkám modelky, stříhám jim vlasy a tak.*“ Někdy se k těmto hrám přidá také její matka a pak hrají spolu. Podobně jako u předchozího respondenta, dívku zaujme daná hra především díky jejímu vnějšímu grafickému zpracování, nebo hry, o nichž hovoří její spolužačky.

Respondent 3 ve svém volném čase také hraje řadu počítačových či zejména internetových her. Důvodem je podle jeho vyjádření, že taková činnost zahání nudu:

„Mám doma hodně deskových her, ale musel bych je hrát sám. Když se připojím na internet, můžu hrát s klukama ze školy nebo se sestřiným přítelem. Nejvíce mám rád strategické a logické hry.“ Je zřejmé, že takové hry mohou u chlapce podněcovat jeho logické myšlení a pomoci mu zdokonalovat vlastní schopnosti a dovednosti. Internet mu v tomto případě pomáhá simulovat hráče. Je zde tedy možno internet zároveň chápat v pozitivním slova smyslu. Rodiče o jeho činnosti vědí, avšak nic nenamítají. Grafická podoba obalu hry je ve shodě s vyjádřením předchozích dvou respondentů. Důležité jsou také reference jeho spolužáků. Důvodem je mimo jiné fakt, aby se chlapec nevyčleňoval z kolektivu, a aby bylo možno hovořit o stejných tématech.

Filmy

Kromě sociálních sítí a hraní her je možno vysledovat, že stále častěji větší počet dětí tráví svůj volný čas sledováním filmů. Dnes již však tato činnost není omezena pouze sledováním televize, ale lze filmy přehrávat také na mobilních telefonech, na počítačích nebo na tabletech. Ty se obecně mezi dětmi stávají čím dál více populárnější. Za tímto účelem tak byli respondenti dotazováni, zda na počítači sledují filmy, zda je při tom kontrolují jejich rodiče, zda stahují filmy z internetu a jak na tuto činnost obecně nahlíží.

Respondent 1 uvádí, že si prostřednictvím počítače filmy stahuje, avšak sleduje je prostřednictvím mobilního telefonu. Častokrát z jeho strany dochází k pouštění filmů přímo on-line (pokud je to tedy možné). Rodiče jej nekontrolují a nemají tedy žádný přehled o tom, jaké filmy jejich syn sleduje. Respondent 1 si také sám uvědomuje, že stahování filmů není správné, ale občas tak sám činí. Rodiče podle jeho názoru toto ani neumí, ani by pravděpodobně nevěděli, kde si mají filmy stáhnout.

Také pro respondentku 2 je typické, že na tabletu sleduje filmy, což někdy činí sama, někdy i s matkou či otcem, když k němu jde na víkend. V případě, že sama sleduje nějaké filmy, rodiče nezjišťují, o jaké se jedná. V tomto jí dávají naprostou volnost. Sama si také filmy z internetu nestahuje, ví, že se nejedná o správnou činnost. Vždy si totiž pouští filmy jen dostupné tzv. on-line. Podobně se chová také respondent 3, který sleduje filmy jen dostupné na internetu tzv. on-line.

Podokruh 3. 2: Specifika mobilních telefonů

Kromě počítačů nebo tabletů se považuje za důležitý komunikační prostředek, jehož prostřednictvím lze vstupovat do virtuálního prostředí, také mobilní telefon. Proto byly do výzkumného šetření zařazeny také otázky vztahující se k tomuto přístroji. Dnes se již za běžnou normu považuje vlastnictví mobilního telefonu a zejména děti vlastní tzv. smartphony – chytré mobilní telefony, kde mají kromě jednotlivých aplikací přístup na internet a tedy i na sociální síť Facebook. Mohou být ve spojení se svými „přáteli“ odkudkoliv, což představuje další nebezpečí. Mohou totiž komunikovat i s neznámými lidmi, přičemž míra kontroly ze strany rodičů či jiných dospělých je zde poměrně nízká. Zcela určitě nižší, než je tomu v případě počítačů, kde přece jenom rodiče mohou sledovat, že jejich dítě vstupuje do virtuálního prostředí internetu.

Respondent 1 uvádí, že je pro něj samozřejmé, že užívá mobilní telefon. Ten je pro něj dokonce důležitější, než počítač. Považuje jej za součást svého života. Mimo jiné také s ohledem na to, že na něm může hrát hry, psát a volat si s kamarády, poslouchat hudbu. V tomto případě je však pro respondenta důležité, že jej má kdykoliv u sebe, a přece jenom kontrola ze strany rodičů je zde nižší a méně pravděpodobná, než je tomu u počítačů. To také tento respondent potvrzuje, že jeho matka nekontroluje, co na mobilním telefonu dělá, s kým si píše apod. Častokrát se jedná také o komunikační prostředek mezi ním a jeho matkou. Je zřejmé, že komunikace v této rodině probíhá právě přes mobilní telefon. Respondent se totiž svěřil, že matka získává informace o jeho příchodu domů právě přes mobilní telefon – volání s ním a zjištění, kde se nachází, s kým tráví volný čas a zejména, kdy se objeví doma. Pro respondenta 1 je mobilní telefon zcela samozřejmou součástí jeho života a jak sám uvádí, už si bez něj nedokáže představit život. Navíc v něm má přístup k internetu, a tak se může kdykoliv ve volné chvíli připojit také k sociální síti Facebook. To také činí. Kromě toho mobilní telefon velmi často využívá k hraní her. Tato činnost společně s komunikací s přáteli na Facebooku prostřednictvím mobilního telefonu vyplňuje nejenom většinu jeho volného času, ale také času ve škole. To také přiznává i sám respondent 1, kdy uvádí: *„Když máme nějaký úkol, tak to tak tak hledám. Používám ho při vyučování, když se nudím, hraju hry nebo si tam napíšu tahák.“*

Mobilní telefon považuje za samozřejmost i respondentka 2. Podle jejího názoru se jedná o důležitý komunikační nástroj, neboť se jejím prostřednictvím může domlouvat s matkou, kdy přijde domů, volá jí na něj také babička a otec. Kromě toho jej dívka využívá také ke komunikaci – SMS se spolužačkami, k poslechu hudby a občas

také k hraní některých her, které má v tomto mobilním telefonu staženy. Kontrola ze strany matky je v tomto případě minimální. Jak již bylo uvedeno, s matkou tak může respondentka komunikovat ohledně svého příchodu domů, nebo je tak možno kontrolovat dívčin příchod k otci. Dívka v tomto případě vyzdvihuje, že je pro ni mobilní telefon poměrně důležitý, a to z důvodu, že v něm má obsaženo spoustu fotek. Její zálibou je fotografování, a proto vyzdvihuje výhodu focení mobilním telefonem. Podle ní je dále samozřejmé, že má v mobilním telefonu připojení na internet, což využívá zejména při vstupu na Facebook.

Respondent 3 také disponuje mobilním telefonem, avšak nepovažuje ho za tak nezbytnou součást života, jako dva předcházející respondenti. Podle jeho vyjádření je pro něj mobilní telefon důležitý zejména z důvodu komunikace s matkou. Dále jej využívá také ke „psaní s přáteli nebo k hraní her. Taký někdy koukám na videa a poslouchám písničky.“ Je však zřejmé, že zatímco rodiče respondenta 3 nejvíce kontrolují jeho chování na internetu (na počítači), u mobilního telefonu není jejich kontrola zdaleka tak striktní. Zde je možno vysledovat shodné chování rodičů jako u předchozích dvou respondentů: matka chlapci volá z důvodu, aby zjistila, v kolik hodin přijde, kde se nachází, zda je vše v pořádku, pokud ještě není doma apod. Dnešní trend nahrává tomu, že většina těchto rozhovorů v rodině probíhá právě prostřednictvím moderních digitálních technologií (mobilní telefon). Ačkoliv sám respondent 3 nepovažuje mobilní telefon za tak důležitou součást života, uvědomuje si, že bez něj by byl vyřazen z třídního kolektivu, což je pro něj nemyslitelné. Také i R3 má přístup k mobilnímu internetu, což využívá zejména k hraní her.

Tematický podokruh 3.2: Rodičovská kontrola chování respondentů na internetu

V současné době se již ví, že by děti měly být informovány o nebezpečí, které na ně číhá na internetu, zejména pak na sociálních sítích. Je totiž možné vysledovat, že někteří lidé se úmyslně vydávají za jejich vrstevníky, aby tak mohli získat důvěru dítěte, vylákat ho na schůzku a zneužít, příp. získat fotky jejich intimních míst přes webovou kameru. Informovány by pak měly být děti o těchto nástrahách zejména ze strany rodičů. Děti staršího školního věku jsou poměrně zvědavé, mají zájem získat nové informace o zakázaných věcech, a proto je nutno je před tímto varovat. Je však zřejmé, že většina rodičů tak nekoná, mimo jiné z důvodu nedostatku vlastního času. Proto je další skupina otázek zaměřena na zjištění, zda se rodiče zajímají, co jejich děti

dělají na internetu, zda se samotní respondenti někdy dostali na internetu do svízelné situace, jak to řešili apod.

Respondent 1 uvádí, že s rodiči o svém chování na internetu příliš nemluví, nicméně jeho matka se jej neustále ptá, co tam dělá, jaké stránky navštěvuje apod. Sám respondent však sdílný příliš není. Dále se také respondent 1 vyjadřuje, že nikdy neměl na internetu s chováním jiných i se svým vlastním chováním problémy, nikdo jej neobtěžoval, ani se ničeho nebál. Tato skutečnost bude pravděpodobně souviset s tím, že respondent na sociální síti Facebook komunikuje zejména se svými přáteli – tedy těmi skutečnými, s nimiž se zná i ve skutečném (myšleno v reálném) životě. Lze se navíc oprávněně domnívat, že ani samotná škola nedělá dostatek pro to, aby si děti uvědomily, jaká rizika jim zejména na sociálních sítích mohou hrozit. Tento respondent si zřejmě ani tato rizika nepřipouští, zejména proto, že se s nimi dosud nesetkal. To však neznamená, že by neměl být o nich informován a dostatečně poučen. Jak se sám vyjádřil, ve škole měli na toto téma pouze jednu přednášku, z níž si však mnoho informací neodnesl. Ačkoliv jedním z vyučovacích předmětů je také informatika, ta žáky nepřipravuje na skutečné problémy internetu. Respondent 1 sám uvádí: *„O informatice si chvilku povídáme, pak se učíme psát ve Wordu a hrajeme hry.“*

Matka respondentky 2 se příliš nezajímá o to, co její dcera dělá na internetu, pouze se čas od času zeptá, avšak slova dcery již dále neprověřuje. Respondentka nevyhledává na internetu žádná videa, u nichž by pociťovala strach. To spíše její kamarádky, které jí někdy tato videa ukazují. Ona sama však taková videa ráda nemá, neboť se pak bojí. Na rozdíl od výpovědi R1 se R2 zmiňuje, že v minulosti se již setkala s tzv. formou virtuálního (kybernetického) obtěžování. Lze citovat její výpověď v následujícím znění: *„Psal mi jeden kluk, a furt mi psal, že mne chce vidět a že za mnou přijede, kde bydlím a abych mu poslala fotky. Tak jsem to řekla mamce a ona ho nějak zablokovala a už mi nepsal.“*

Na základě výše uvedeného by se bylo možno domnívat, že dívky budou jistým způsobem ohroženější při kybernetickém obtěžování. Je zde také možno předpokládat, že se nemuselo jednat o chlapce přibližně ve věku respondentky, ale o dospělého jedince, který má zájem o nezletilé dívky (ne nutně se musí jednat o pedofila). Bylo by však nutné zpracovat hlubší výzkum, aby bylo možno činit závěry ohledně pohlaví, které je častěji na sociálních sítích (internetu) více obtěžováno. Proto by měly být děti

(i mladšího školního věku) řádně poučeny o tom, jak se mají na internetu chovat. To dává základ k tomu, aby se podobné situace v budoucnu neopakovaly. Zde je možno navíc apelovat na přístup matky, která dceru (R2) nepoučila o tom, jak se má bezpečně na síti chovat. Ve shodě s výpovědí respondenta 1 uvádí i tato dívka, že škola příliš této problematice nevěnuje pozornost. Účastnila se pouze jedné přednášky.

Ačkoliv rodiče respondenta 3 mají striktní požadavky ohledně chování chlapce na internetu, sami již pak dále nezjišťují, zda jsou jejich zákazy respondentem dodržovány. V minulosti sám dokonce viděl dvě nepříjemná videa, v nichž se špatně zacházelo se zvířaty, což jej vyděsilo a již taková videa nevyhledává, ani nemá zájem. Jeho chování na internetu lze považovat do značné míry za bezpečné. S tím souvisí mimo jiné i fakt, že jej nikdo na síti neobtěžoval. Sám to vysvětluje slovy: „*Na Facebooku mám jenom přátele ze školy nebo lidi, co znám.*“ Lze se oprávněně domnívat, že tento jeho přístup ohledně chování na síti Facebook je dán do značné míry informovaností ze strany jeho rodičů. Podobně jako respondent 1 se pak vyjadřuje o tom, že absolvoval pouze jednu přednášku na téma rizikovosti internetu a na sociálních sítích, přičemž v hodinách informatiky se učí jiným věcem, než praktickému životu na internetu (základy psaní ve Wordu, hraní her).

6.1 Shrnutí dosažených zjištění

Na počátku této kapitoly byly stanoveny výzkumné otázky, které je nyní možné adekvátně zodpovědět, a to vzhledem k analyzovaným výsledkům, k nimž bylo dospěno na základě interpretace odpovědí tří vybraných respondentů.

Odpověď na výzkumnou otázku č. 1

- Pomocí jakých informačních a komunikačních technologií se děti staršího školního věku připojují na internet a sociální sítě? (Preferují stolní počítač, notebook, mobilní telefon, tablet, příp. jiné)?

Jak je z analýzy prvního tematického bloku patrné, moderní komunikační technologie jsou v rodinách respondentů využívány napříč věkovým spektrem, každý v rodině má alespoň jeden počítač. R1 a R3 k přístupu na internet využívají své chytré mobilní telefony. R2 sice také vlastní mobilní telefon, avšak na internet se připojuje prostřednictvím tabletu. R3 má navíc k dispozici také notebook. **Ukazuje se tedy,**

že respondenti preferují mobilní přístroje, které mohou snadno přenášet z místa na místo.

Odpověď na výzkumnou otázku č. 2

- Zajímají se rodiče, jak jejich děti tráví volný čas na internetu a sociálních sítích? Poučují je o bezpečnosti chování na internetu? Musí dodržovat určitá pravidla?

Rodiče se příliš nezajímají, co jejich děti na sociálních sítích a potažmo také na internetu dělají. Zejména u prvních dvou respondentů je kontrola ze strany rodičů žádná nebo naprosto minimální. Větší zájem je možno vysledovat u třetího respondenta. Zde také byl chlapec výrazněji poučen o bezpečném chování na internetu. Jeví se, že je to především záležitost rodičů, aby své děti o tomto informovali a poučili. Škola v tomto případě děti na podobné situace, kdy mohou být obtěžovány ve virtuálním prostředí, příliš nepřipravuje. Respondenti uváděli, že dosud absolvovali jen jednu podobně zaměřenou přednášku.

Odpověď na výzkumnou otázku č. 3

- Jaké údaje na profilu sociální sítě uvádějí? Uvědomují si respondenti a jejich rodiče rizika, jež jsou s uveřejněním citlivých dat spojena?

S ohledem na dosažená zjištění se sociální síť Facebook jeví mezi dětmi staršího školního věku jednoznačně nejoblíbenější a nejvyužívanější. To je však také potvrzeno řadou výzkumů a teoretických poznatků, o nichž bylo hovořeno již v předcházejících kapitolách. Zde je však nutno apelovat na to, aby byly děti vždy důkladně informovány o tom, co může přinést, jestliže budou na Facebooku sdílet svoje osobní údaje, fotky, videa apod. Je tomu tak v případě prvních dvou respondentů. Tak např. dívka (R2) uvádí, že běžně nahrává na Facebook fotky, které vytvoří se svými kamarády, nebo se jedná i o její tzv. selfies. Na druhou stranu si pouze třetí respondent uvědomuje závažnost takového chování. Ostatně to bylo i podmínkou jeho rodičů, aby na Facebooku neuveřejňoval svá citlivá data.

Odpověď na výzkumnou otázku č. 4

- Jaký podíl má čas, strávený využíváním sociálních sítí, v celkové struktuře volného času respondentů?

Ukázalo se, že děti na 2. stupni základní školy v Josefově Dole tráví převážnou část volného času na internetu a zejména pak na sociální síti Facebook. Ta je mezi nimi jednoznačně nejoblíbenější. Respondenti ve výzkumu uváděli, že internet využívají také často k hraní her (chlapci), nebo k poslechu hudby (dívky). Využíván je za tímto účelem především mobilní telefon, částečně také tablet.

7 DISKUZE A ZÁVĚR

Uvědomuji si, že byl můj výzkum prováděn na malém množství respondentů, proto jeho výsledek nevypovídá o vlastnostech celé populace žáků na druhém stupni základních škol.

Přesto považuji za poměrně závažné zjištění, že volný čas zkoumaných dětí čím dál více zabírají moderní digitální technologie. Nejedná se však o televizi, ale právě internet, k němuž se žáci mohou připojovat jak prostřednictvím mobilního telefonu, tak i prostřednictvím tabletu a počítače.

Ve své práci jsem provedla kvalitativní šetření, kterým jsem zjistila, že děti svůj volný čas tráví zejména na sociální síti Facebook a hraním internetových her či sledováním on-line filmů.

Ukázalo se tak, že tito respondenti skutečně velkou část svého volného času tráví na sociální síti Facebook, je pro ně však také důležitý mobilní telefon. R1 uvádí, že by bez mobilního telefonu už nedokázal představit svůj život. Jak také uvedl respondent 3, jedná se do jisté míry o sociální prostředek komunikace. Bez mobilního telefonu je dítě snadněji a rychleji vyčleněno z kolektivu, proto se také přizpůsobuje většině. V mobilních telefonech mají respondenti internet a je pro ně snadné se připojit kdekoli a kdykoli a komunikovat tak s přáteli. Jak se také zmínili, využívají ho ke komunikaci s rodiči např. ohledně příchodu domů. Pro žáky druhého stupně základní školy Josefův Důl, zejména pak pro chlapce, je volný čas využit k hraní internetových her. Jak řekl R3: „*Mám doma spoustu her, ale musel bych je hrát sám.*“ Radši si zapnou počítač či jinou moderní technologii a zahrají si hry online pomocí internetu s přáteli někdy i s těmi, které neznají. Využívána je také aplikace (program) Skype, která umožňuje online komunikaci při hraní např. „domlouváme strategii, nebo různé útoky“. Svůj volný čas děti věnují převážně digitálnímu světu, pouze dva respondenti se aktivně věnují i zájmovým kroužkům. Když jdou s přáteli ven, komunikují především o tom, co se kde na internetu událo, nebo si pouštějí videa či hudbu přes mobilní telefony. Děti však nejsou v současnosti ve větší míře poučeny o bezpečném chování na internetu. Respondenti R1 a R2 uvedli, že mají na sociálních sítích přidáné mezi své přátele i osoby, které nikdy neviděli a vůbec je neznají. Sdílejí na svých profilech fotografie, i osobní údaje, které mohou být zneužity. Ukázalo se, že rodiče se příliš nezajímají, co jejich děti na sociálních sítích a potažmo taky na internetu dělají.

Zejména u prvních dvou respondentů je kontrola ze strany rodičů skoro nulová důvodem by mohlo být, že dnešní žáci mají relativně vyšší počítačovou gramotnost než jejich rodiče. R1: „*Mamka se mne furt ptá, co se jak dělá.*“ To by mělo být do budoucna změněno například i ze strany školy, kde by děti měly být během hodin informatiky více informovány o rizicích a nástrahách internetu především sociálních sítí. Došla jsem k závěru, že internet a sociální sítě (především Facebook) jsou fenoménem dnešní doby, ale bude ještě dlouho trvat, než se stanou bezpečným světem pro děti a mladistvé.

8 SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

8.1 Knihy

ČAMEK, J., KULHÁNKOVÁ, H., 2010. *Fenomén facebook*. Kladno: BigOak. ISBN 978-80-904764-0-0.

ECKERTO VÁ, L., DOČEKAL, D., 2013. *Bezpečnost dětí na internetu: rádce zodpovědného rodiče*. Brno: Computer Press. ISBN 978-80-251-3804-5.

HOFBAUER, B., 2004. *Děti, mládež a volný čas*. Praha: Portál. ISBN 80-7178-927-5.

HAVLÍČEK, Z., 2004. *Internetové technologie I*. Praha: Česká zemědělská univerzita v Praze, 194 s. ISBN 80-213-1109-6.

LANGMEIER, J., KREJČÍŘOVÁ, D., 1998. *Vývojová psychologie*. Praha: Grada. ISBN 80-247-1284-9.

MIOVSKÝ, M., 2006. *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu*. Praha: Grada. ISBN 80-247-1362-4.

PAVLÍČEK, A., 2010. *Nová media a sociální síť*. Praha: Oeconomic. ISBN 978-80-245-1742-1.

PÁVKOVÁ, J., 2002. *Pedagogika volného času*. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-423-6.

PETRUSEK, M., 2009. *Základy sociologie*. Praha: Akademie veřejné správy. ISBN 978-80-87207-02-4.

PRŮCHA, J., 2013. *Pedagogický slovník*. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0403-9.

ŠVARÍČEK, R., ŠEĐOVÁ, K., 2007. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-313-0.

8.2 Internetové zdroje

Bezpečnýinternet.cz. Doporučení pro rodiče [online]. [cit. 18. 4. 2014]. Dostupné z: <http://www.bezpecnyinternet.cz/rodice/doporučení-pro-rodice/default.aspx>

Cyberpsychology, 2008. *Journal of Psychosocial Research on Cyberspace* [online]. [cit. 18. 4. 2014]. ISSN 1802-7962. Dostupné z: <http://www.cyberpsychology.eu/editors.php>

E-bezpeci.cz, 2008. Co je kyberšikana? [online]. 22. 5. 2009 [cit. 18. 4. 2014]. Dostupné z: <http://cms.e-bezpeci.cz/content/view/14/39/lang,czech/>

E.bezpeci.cz, 2008. Kybergrooming: přehledové listy [online]. 25. 9. 2009, 24. 11. 2009 [cit. 17. 4. 2014]. Dostupné z: <http://cms.e-bezpeci.cz/content/view/190/24/lang,czech/>

E.bezpeci.cz, 2008. Kyberstalking: přehledové listy [online]. 25. 9. 2009, 24. 11. 2009 [cit. 17. 4. 2014]. Dostupné z: <http://cms.e-bezpeci.cz/content/view/190/24/lang,czech/>

E.bezpeci.cz, 2008. Kyberšikana: přehledové listy [online]. 25. 9. 2009, 24. 11. 2009 [cit. 17. 4. 2014]. Dostupné z: <http://cms.e-bezpeci.cz/content/view/190/24/lang,czech/>

Ebezpeci: Informace o projektu [online]. 2008 [cit. 2014-12-10]. Dostupné z: <http://www.e-bezpeci.cz/index.php/o-projektu/oprojektu>

ICILS 2013: Mezinárodní výzkum počítačové a informační gramotnosti. *Koncepční rámec šetření* [online]. 2013 [cit. 2014-12-10]. Dostupné z: http://www.icils.cz/articles/files/ICILS_Koncepcni_ramec.pdf

KUČÍRKOVÁ, P. *Http://is.muni.cz* [online]. Second Life: Motivace uživatelů ke vstupu a setrvání a jejich vnímání této virtuální komunity. 2009 [cit. 2014-11-29]. Dostupné z: http://is.muni.cz/th/216394/fss_b/bakalarska_prace_second_life.doc

Linka Bezpečí. [online]. 2007 [cit. 2014-12-10]. Dostupné z: <http://www.linkabezpeci.cz/>

MACEK, J. *Www.biograf.org* [online]. Poznámky k teorii virtuálních komunit. 2009 [cit. 2014-11-29]. Dostupné z: <http://www.biograf.org/clanek.php?id=738>.

MACHULDA, O., 2014. *O projektu* In: Kecejme do toho: strukturovaný dialog mládeže. [online]. 2014 [cit. 18. 4. 2014]. Dostupné z: <http://www.kecejmedotoho.cz/o-projektu>

Metodický portál RVP: Metodický portál inspirace a zkušenosti učitelů [online]. [cit. 18. 4. 2014]. 1802-4785. Dostupné z: <http://rvp.cz/informace/o-portalu/>

Národní centrum bezpečnějšího internetu [online]. 2012 [cit. 2014-12-10]. Dostupné z: <http://www.ncbi.cz/cs/>

Prevence-info.cz, 2014. Výzkum rizikového chování českých dětí na internetu [online]. [cit. 18. 4. 2014]. Dostupné z: <http://www.prevence-info.cz/vyzkum/vyzkum-rizikoveho-chovani-ceskych-deti-na-internetu-2013>

Rada pro rozhlasové a televizní vysílání: Výsledek studie mediální gramotnosti populace do 15 let v ČR [online]. 2011 [cit. 2014-12-17]. Dostupné z: <http://www.rrtv.cz/cz/static/prehledy/medialni-gramotnost/vysledky-studie-do-15.htm>

Rodičovská linka [online]. 2007 [cit. 2014-12-10]. Dostupné z: <http://www.rodicovskalinka.cz/>

TUŽILOVÁ, M., 2011. Šikana a kyberšikana na webu Kecejme do toho. In: Metodický portál RVP: Metodický portál inspirace a zkušenosti učitelů [online]. 28. 9. 2011 [cit. 18. 4. 2014]. Dostupné z: <http://clanky.rvp.cz/clanek/s/N/13891/SHKANA-A-KYBERSIKANA-NA-WEBU-KECEJME-DO-TOHO.html/%206.4.2014/>

VÄLIMÄKI, M., 2012. Doporučení k prevenci kyberšikany ve školním prostředí: přehled a rady [online]. [cit. 18. 4. 2014]. Dostupné z: http://www.cyberpsychology.eu/team/storage/COST-2012-cyberbullyingDoporuceni_k_preveni_kybersikany_ve_skolnim_prostredi_prehled_a_rady.pdf

Výsledky žáku v testu počítačové a informační gramotnosti ICILS 2013 [online]. 2014 [cit. 2014-12-10]. Dostupné z: <http://www.ceskaskola.cz/2014/11/vysledky-zaku-v-pocitacove-gramotnosti.html>

8.3 Seznam příloh

A1 - strukturovaný rozhovor

A2 – potvrzení informovaného souhlasu rodičů/ zákonného zástupce

PŘÍLOHY

A1

Rozhovor ÚVOD

- představení
- vysvětlení, proč a k čemu tento rozhovor vedeme

Věk:

Bydliště:

Rodiče: rozvedený stále spolu

Žiji jenom s mamou žiji jenom s tátou žiji s mámou i tátou žiji u prarodičů

Počet sourozenců:

1)

- máte doma počítač? Máš vlastní v pokoji nebo jenom společný pro celou rodinu? Kolik máte doma počítačů?
- smíš si pouštět počítač kdykoliv se ti zachce? Když ne proč?
- kdo doma rozhoduje o tom, zda si ho můžeš pustit
- co rodiče, využívají počítač? Využívají ho často? Co na něm nejčastěji dělají?
- vadí ti, když se rodiče dívají, co na počítači děláš?
- jsem nějaké věci, které ti rodiče zakázali dělat na počítači?
- vadí rodičům, když jsi na počítači příliš často nebo dlouho?
- zakazují ti počítač? Proč to dělají? Je to za trest?
- vadí ti, když ti rodiče počítač zakážou?

2)

- máš/máte v počítači internet? Umíš se k němu sám/a připojit?
- k čemu ho nejčastěji využíváš? Kolik času na něm přibližně strávíš?
- jsou nějaké webové stránky, které ti rodiče zakázali navštěvovat? Jestli ano, porušil/a jsi někdy tento zákaz? Proč ano, proč ne?
- existují na internetu nějaké věci, které jsou nebezpečné? Jaké a v čem jsou nebezpečné?
- některé internetové stránky po tobě můžou chtít, abys ses zaregistroval – zapsal své jméno, adresu atd. Uděláš to? Proč ano, proč ne?
- když otevíráš webovou stránku a objeví se varování, že je, vstup povolen pouze osobám starším 18 let odklikneš ano? Proč ano, proč ne?

3)

- máš mobilní telefon?
- k čemu je mobil dobrý, co pro tebe mobil znamená?
- kontrolují rodiče komu voláš? Kontrolují tebe rodiče mobilem?
- umíš si bez mobilu ještě představit svůj život?
- máš v mobilu internet?
- k čemu ho nejvíce využíváš? Používáš ho i při vyučování?

4)

- mluvíš s rodiči o tom, co děláš na internetu?
- bál/a ses někdy něčeho co jsi viděl na internetu?
- stalo se někdy, že by tě někdo obtěžoval přes internet?

- zda ano, řekl/a jsi o tom někomu rodičům, kamarádovi, ve škole?
- bavíte se o mediích (sociálních sítích, rizicích internetu) ve škole?

Počítačové hry

- hrál/a jsi nějakou počítačovou hru? Co se ti na tom líbí?
- co na to říkají rodiče? Co se rodičům na hrách, které hraješ, líbí – nelíbí?
- hrají rodiče hry na počítači? Hrajete spolu počítačové hry?
- podle čeho si vybíráš hry?

Filmy

- koukáš se na počítači na filmy?
- mají rodiče přehled na jaké filmy se koukáš?
- někteří lidé stahují filmy z internetu je to správné? Smí se to nebo ne? Umíš to ty nebo tvoji rodiče?

A2

POTVRZENÍ INFORMOVANÉHO SOUHLASU RODIČE/ZÁKONNÉHO ZÁSTUPCE

Potvrzuji, že jsem se seznámil/a s podmínkami, za nichž se kvalitativní výzkum uskutečňuje, a souhlasím s účastí své dcery/svého syna ve výzkumném šetření k bakalářské práci Sociální sítě a volná čas žáků.

.....

(jméno, příjmení, věk)

Jméno a příjmení (rodiče/zákonného zástupce):

.....

Datum:

podpis